STEPP

MAGAZINE VOOR
DE PRODUCERENDE,
ONTWERPENDE,
EN TECHNISCHE KRACHTEN
VAN DE BREDE
CULTURELE SECTOR

#04
juni 2012 | 12 €
jaargang 1

DOSSIER

PODIUMTECHNIEK & SCENOGRAFIE

OPLEIDING EN BEROEPSTRAJECTEN

EDITORIAAL

Pascal Verreth

Achttien jaar terug ging een eerste opleidingsproject van start in de Pianofabriek in Brussel. Een beetje *en stoemelings*. Daarvoor was het allemaal *do-it-yourself*. De sector loopt dan ook nog steeds vol autodidacten. Maar de laatste 15 jaar ging het al bij al snel… Eindelijk kwamen er beroepsprofielen en mogelijkheden voor het halen van ervaringsbewijzen … In het reguliere onderwijs bestaat inmiddels een hele waaier aan scholen die opleidingen aanbieden voor (assistent) podiumtechniek.

Waarom duurde het zo lang voor de opleidingen er kwamen? In het Nederlandse tijdschrift *Zichtlijnen* van maart 2012 wordt het opleidingsaanbod en de doorstroom-cijfers naar werk in Nederland onder de loep genomen. En blijkbaar werd vroeger ook in Nederland vaker de vraag gesteld: 'Kan je op school wel de vaardigheden leren die je als technicus nodig hebt in de praktijk?' De vraag komt nog altijd bij heel wat werkende technici op als ze weer eens een beginnende stagiair over de vloer krijgen. Ook vandaag nog.

De eerste opleidingsprojecten Podiumtechniek in Vlaanderen en Brussel waren tewerkstellingsprojecten voor werkzoekenden. Ze kwamen er op initiatief van mensen uit de culturele centra en muziekcentra (Pianofabriek, Sabbatini, Muziek O Droom). Dat was geen toeval: podiumtechniek maakt deel uit van een zeer non-conformistische sector. En eigenlijk is dat nog steeds zo. Er komt vooral volk terecht dat een hekel heeft aan de *nine-to-five* mentaliteit. Creativiteit, inventiviteit en zelfstandigheid worden er hoog in het vaandel gedragen, en zijn zelfs noodzakelijk als je wil stand houden in de branche. De opleidingsprojecten gingen bovendien aan de slag met personen, jongeren en werkzoekenden die vooral ambities hadden in meer artistieke richtingen (muziek en theater). En zo is het nog altijd: ze trekken vooral mensen aan die niet passen (willen/kunnen) in een klassiek circuit, of in de reguliere structuren van scholen en jobs. Een ideale match, kortom.

De sector kende de laatste vijftien jaar wel een grote professionalisering - waaronder een grote digitalisering. De *do-it-yourself* mentaliteit is niet meer genoeg om in de sector aan de bak te komen (al is het nog altijd een belangrijke voorwaarde...). Een degelijke opleiding is tegenwoordig een *must* om aan de slag te kunnen als podiumtechnicus, en het vak naar behoren uit te oefenen. Het is daarom een goeie zaak dat er in het reguliere onderwijs, op verschillende niveaus en met verschillende eindtermen, opleidingen bestaan die mensen scholen tot het vak van toneelmeester, podiumtechnicus en assistent podiumtechnicus.

Toch blijf ik ook overtuigd van de meerwaarde van de andere opleidingsinitiatieven voor werkzoekenden. Vaak werken die met zogenaamde *kansengroepen* of *doelgroepen*. Personen met heel uiteenlopende achtergrond en afkomst komen er aan bod, mensen die meestal al een stuk leven achter zich hebben dat niet probleemloos verliep. Perfect. Behalve een degelijke technische basiskennis, zijn een zekere maturiteit, een artistiek aanvoelen en communicatieve vaardigheden … zeker zo belangrijke pluspunten voor een podiumtechnicus. Maar vooral ook moeten we kansen geven aan personen die, om welke reden ook, de boot gemist hebben in het reguliere onderwijstraject.

Pascal Verreth is coördinator opleidingen podiumtechniek in de Pianofabriek in Brussel

3 **Editoriaal**

4 **Mogelijke opleidingen binnen de podiumberoepen**
Opleiding

11 **Opleidingen per stad**
Opleiding

12 **Over de grens ...**
Opleiding

14 **Scenografie-opleidingen in Vlaanderen een curieuze constructie**
Opleiding

17 **Stoere meiden in de techniek**
Podiumtechniek

21 **De rookies van Toneelhuis**
Podiumtechniek

22 **Portfolio**
De master scenografie, blids.be

26 **Werken als technicus in een cultuurcentrum.**
Loopbaan

28 **Werkloosheidsuitkering voor podiumtechnici**
Loopbaan

30 **Van podiumbouwen tot vertimmeren van je eigen loopbaan**
Loopbaan

32 **Op pensioen gaan als podiumtechnicus**
Loopbaan

35 **Het einde van 35 mm-filmprojectie**
Techniek

38 **De kunstberg ligt in Borgerhout**
Architectuur

42 **Scenografie**
Agenda/ Nieuws

46 STEPP

foto: Tim Zeegers →

MOGELIJKE OPLEIDINGEN BINNEN DE PODIUMBEROEPEN

Chris Van Goethem

Het opleidingsveld in Vlaanderen is zeer divers. Afhankelijk van het gekozen beroep, je geprefereerde manier van leren, leeftijd en sociale beginsituatie kan je in verschillende systemen terecht. We geven hieronder een overzicht van de bestaande systemen en beroepen.

Het onderwijssysteem is in permanente evolutie. Op dit ogenblik wordt een nieuwe golf veranderingen verwacht in het secundair onderwijs, waarbij de grenzen tussen ASO, TSO, KSO en BSO vervagen. Voor de opleidingen die zowel technische als artistieke inhouden hebben, blijft het de vraag waar ze zullen terecht komen bij een indeling in interessegebieden. Ze horen immers zowel in het technische als in het artistieke veld thuis. Omdat we op dit moment onvoldoende informatie hebben over de veranderingen geven we de huidige situatie weer.
We geven hieronder voor alle opleidingen ook aan waar ze gevolgd kunnen worden, voor zover het ons bekend is. Meer details en contactgegevens van de opleidingen vind je terug op de website van het sociaal fonds, www.podiumkunsten.be

ASO, BSO, KSO, TSO (initieel onderwijs)
Vanaf het derde jaar van het middelbaar onderwijs (de tweede graad) komen er 4 onderwijsvormen voor:

- Het B.S.O. - beroepssecundair onderwijs - sluit sterk aan op de arbeidsmarkt: jongeren worden klaargestoomd om direct een beroep uit te oefenen als ze de schoolbanken verlaten. Volgt de leerling een aansluitend 7de specialisatiejaar, dan kan hij/zij ook het diploma 'secundair onderwijs' behalen en doorstromen naar het hoger onderwijs.
- Het K.S.O. - kunstsecundair onderwijs - koppelt een brede algemene vorming aan een actieve kunstbeoefening. Hier hebben de leerlingen de keuze om door te gaan in het hoger onderwijs of meer specifiek binnen hun opleiding.
- Het T.S.O. - technisch secundair onderwijs - heeft zowel aandacht voor meer technische aspecten als voor algemene ontwikkeling. Hierdoor hebben de leerlingen de keuze om door te gaan in het hoger onderwijs of direct werk te zoeken na hun opleiding. Bij de opleiding horen ook praktijklessen en stages.
- Het A.S.O. - algemeen secundair onderwijs - biedt een algemene vorming aan die de leerlingen voorbereidt op hoger onderwijs. Er wordt niet voorbereid op een specifiek beroep. (dit blijft een goeie basis voor wie later hoger onderwijs in een theaterberoep wil volgen).

De leerling kiest binnen één van deze onderwijsvormen voor een bepaalde studierichting, zoals bijvoorbeeld podiumtechnieken.

- *Podiumtechnieken, SIHA, Antwerpen*
- *Podiumtechnieken, VTI, Brugge*
- *Podiumtechnieken, TSM, Mechelen*
- *Podiumtechnieken, HoTech, Oostende*
- *Podiumtechnieken, KTA Zavelenberg, Sint Agatha Berchem*
- *Podiumtechnieken, KTA GITO, Gent*
- *Grime, SITO5, Antwerpen*
- *Grime, Sint-Jozefinstituut, Kessel-Loo*
- *Grime, Denise Gresiac, Berchem*

Deeltijds onderwijs: DBSO en SYNTRA-leertijd
Jongeren die geen 6 jaar voltijds secundair onderwijs willen volgen, kunnen vanaf de leeftijd van 15 of 16 jaar overstappen naar een deeltijds systeem.

- Ze kunnen een opleiding volgen in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO). In het DBSO volgen de leerlingen 15 lesuren per week. Het is de bedoeling de opleiding aan te vullen met werk dat aansluit bij de opleiding. Binnen dit systeem kan je assistent podiumtechnicus en touwtechnieken leren (voor rigging en werken op hoogte).

- *Assistent-podiumtechnicus, KTA1 Oostende*
- *Polyvalente touwtechnieken, Don Bosco Wilrijk*

- Leerlingen die een praktische opleiding wensen voor een beroep als zelfstandige, kunnen een leerovereenkomst afsluiten met een ondernemer-opleider binnen het systeem van de leertijd (SYNTRA). Je krijgt dan 4 dagen praktijkopleiding bij een kleine of middelgrote onderneming (KMO) of zelfstandige, en 1 dag theoretische vorming per week in een Syntra-lesplaats.

- *Assistent-podiumtechnicus en podiumtechnicus, Syntra Limburg, hasselt*
- *Assistent-podiumtechnicus en podiumtechnicus, Syntra AB, Antwerpen*

Hoger onderwijs
Een diploma secundair onderwijs biedt toegang tot het hoger onderwijs (universiteiten en hogescholen). Het maakt niet uit van welke school, uit welke onderwijsvorm of uit welke studierichting je komt. Binnen het hoger onderwijs bestaan verschillende onderwijsvormen:

- Professioneel gerichte bacheloropleidingen worden aangeboden in hogescholen. Ze zijn afgestemd op de beroepspraktijk. Ze bevatten algemene en specifieke kennisvakken en competenties, nodig voor de zelfstandige uitoefening van één specifiek beroep of van een groep van beroepen. De professioneel gerichte bachelor kan zich meteen aanbieden op de arbeidsmarkt. Vanuit een professionele bachelor kunnen studenten nog doorstromen naar een bachelor-na-bachelor of, via een schakelprogramma, naar bepaalde academische masters. Binnen de bacheloropleidingen kan je terecht voor opleidingen podiumtechnieken, muziektechniek en interieurvormgeving. Binnen de opleidingen interieurvormgeving is meestal een keuzevak scenografie voorzien.

- *Interieurvormgeving,KASK, Gent*
- *Interieurvormgeving, Lessiushogeschool , Mechelen*
- *Interieurvormgeving,Sint-Lukas, Brussel*
- *Interieurvormgeving, WENK, Gent*
- *Muziektechniek, PHL, Hasselt*
- *Podiumtechnieken (niveau toneelmeester), RITS, Brussel*

- Academisch gerichte bacheloropleidingen worden ingericht in universiteiten en hogescholen. De student krijgt er een brede academische basisopleiding, bedoeld als voorbereiding op de aansluitende masteropleiding. Na een masteropleiding kan een student nog een master-na-master volgen.
  Masteropleidingen in de podiumberoepen bestaan momenteel voor kostuumontwerp, interieurarchitectuur en muziekproductie. Verder is er een post-graduate opleiding 'advanced scenography'

- *Interieurarchitectuur, Artesis, Antwerpen*
- *Interieurarchitectuur, PHL, Hasselt*
- *Interieurarchitectuur, WENK, Gent*
- *Kostuumontwerp, Artesis, Antwerpen*
- *Muziekproductie HoGent Conservatorium, Gent*
- *Postgraduate, a.pass, Brussel.*

Alice in Wonderland, *PHL Hasselt* ↑

Volwassenenonderwijs
Er bestaan verschillende opleidingsmogelijkheden voor volwassenen, waaronder het volwassenenonderwijs. Voor het volwassenen-onderwijs is het onbelangrijk wat de eerdere onderwijsloopbaan van de cursist was. Volwassenen van minimum 18 jaar, en jongeren die aan de voltijdse leerplicht voldaan hebben, mogen zich inschrijven. Naargelang de gekozen cursus zijn er ook specifieke toelatingsvoorwaarden. Er zijn twee mogelijkheden voor podiumkunsten:

- het secundair volwassenenonderwijs biedt een brede waaier van opleidingen aan, gegroepeerd in studiegebieden. Het wordt georganiseerd door de Centra voor Volwassenenonderwijs. Het bevat ook het studiegebied algemene vorming (het vroegere tweedekansonderwijs). Deze opleiding biedt volwassenen van minimum 18 jaar de kans om nog een diploma secundair onderwijs te behalen. Binnen het volwassenenonderwijs kan je grime, kap, assistent-podiumtechnicus en podiumtechnicus volgen.

- *Grime en kap, SIVO, Antwerpen*
- *Grime en kap, Het Perspectief, Gent*
- *Assistent podiumtechnicus, VTI Aalst*
- *Assistent podiumtechnicus, VTI Brugge*
- *Podiumtechnicus, VTI Aalst*

- het hoger beroepsonderwijs van het

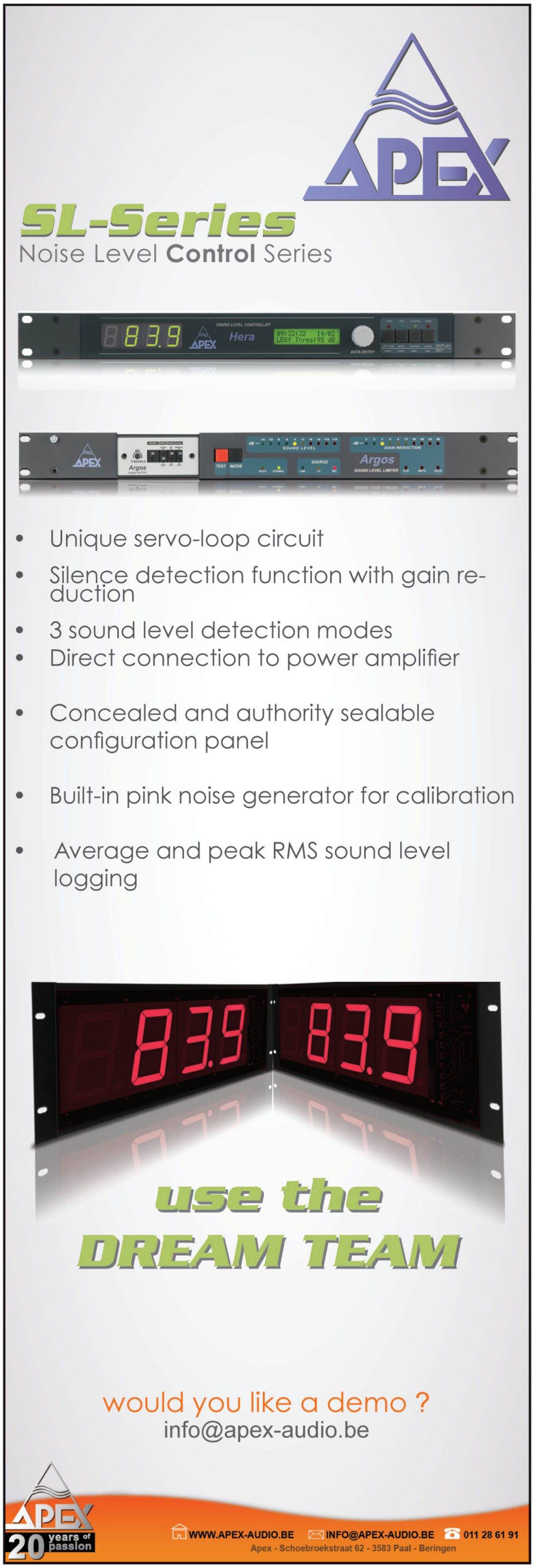
APEX
SL-Series
Noise Level Control Series
• Unique servo-loop circuit
• Silence detection function with gain reduction
• 3 sound level detection modes
• Direct connection to power amplifier
• Concealed and authority sealable configuration panel
• Built-in pink noise generator for calibration
• Average and peak RMS sound level logging
use the
DREAM TEAM
would you like a demo ?
info@apex-audio.be
APEX
20 years of passion
WWW.APEX-AUDIO.BE
INFO@APEX-AUDIO.BE
011 28 61 91
Apex - Schoebroekstraat 62 - 3583 Paal - Beringen

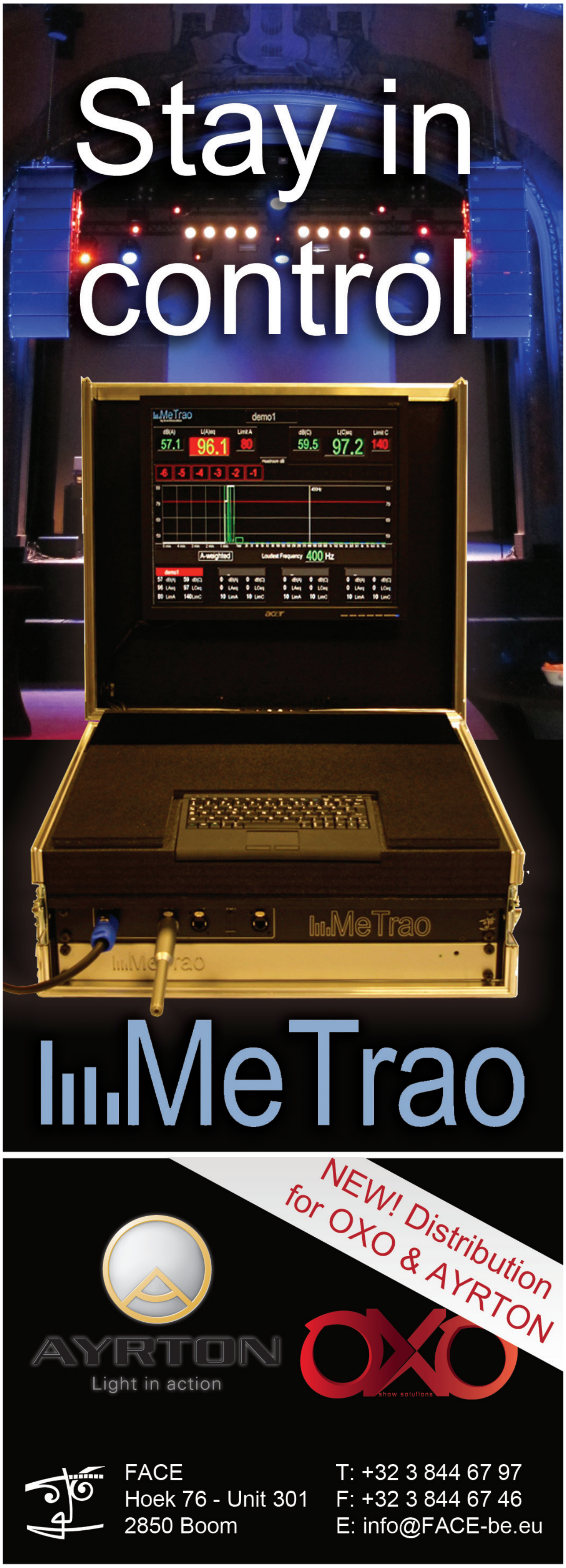
Stay in control
MeTrao
NEW! Distribution for OXO & AYRTON
AYRTON
Light in action
OXO
FACE
Hoek 76 - Unit 301
2850 Boom
T: +32 3 844 67 97
F: +32 3 844 67 46
E: info@FACE-be.eu

volwassenenonderwijs wordt georganiseerd door de Centra voor Volwassenenonderwijs in samenwerking met een hogeschool. Deze opleidingen zijn beroepsgericht en leiden tot een diploma dat zich situeert tussen het secundair onderwijs en een professionele bachelor. Het volwassenenonderwijs wordt modulair georganiseerd. De leerstof wordt onderverdeeld in een aantal modules. Het centrum is vrij om een module over een gedeelte van het jaar of over een heel jaar te spreiden. Dit betekent dat de modules op verschillende ogenblikken van het jaar kunnen starten. Dankzij die structuur kan de cursist zelf het studiepakket samenstellen en de duur van de studie bepalen. De opleidingen zijn momenteel in ontwikkeling voor podiumberoepen.

VDAB - opleiding

De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB) organiseert opleidingen voor

- werkzoekenden: werklozen die een opleiding willen volgen voor een bepaald beroep. Vaak horen bij deze opleidingen stages waarbij de cursisten ervaring opdoen op een bepaalde werkplek.

- *Assistent-podiumtechnicus, Sabbattini, Antwerpen*
- *Assistent-podiumtechnicus, Pianofabriek, Brussel*
- *Assistent-podiumtechnicus, Muziekodroom, Hasselt*
- *Assistent-podiumtechnicus, Muziekcentrum Track*, Kortrijk*

Individuele beroepsopleiding (IBO)

- In de individuele beroepsopleiding wordt de deelnemer op de werkvloer getraind en begeleid. De opleiding kan 1 tot 6 maanden duren, de duurtijd wordt bepaald door de VDAB. De werkgever stelt samen met de deelnemer een programma op. Tijdens de IBO betaalt het bedrijf geen loon en RSZ, enkel een productiviteitspremie. De bedoeling van de opleidingen is dat het bedrijf een cursist optimaal voorbereidt op zijn taak binnen het bedrijf.

Foto Tim Zeegers ↑

SYNTRA-opleiding : SYNTRA biedt verschillende types opleidingen:

- de leertijd voor jongeren vanaf 15 jaar (zie hierboven bij deeltijds onderwijs)
- de ondernemersopleiding: een langlopende beroepsopleiding voor volwassenen (vanaf 18 jaar) die een zaak willen opstarten of zich willen vestigen als zelfstandige. De cursus omvat een deel beroepsgerichte vorming, waarin specifieke vakkennis van een bepaald beroep centraal staat, en een deel bedrijfsbeheer waarin de nadruk ligt op hoe een zaak op te zetten, te leiden en uit te bouwen. Voor cursisten die meer praktijkervaring willen opdoen, bestaat het systeem van de stage-overeenkomst. Hierbij volgt de cursist naast de lessen in een SYNTRA-lescentrum, een beroepstechnische opleiding bij een onderneming. De stageovereenkomst duurt minimum 6 maand en kan voltijds of deeltijds zijn. De overeenkomst wordt gesloten door een leertrajectbegeleider, die de stageovereenkomst begeleidt.

- *Geluidstechnicus, Syntra MV, Sint-Niklaas*
- *Lichttechnicus, Syntra MV, Sint-Niklaas*
- *Klanktechnicus, West, Kortrijk*

- cursussen bedrijfsbeheer voor wie zich wil vestigen als zelfstandige.

Deeltijds kunstonderwijs

Vele kinderen, jongeren en volwassenen volgen in hun vrije tijd les in een academie. Die lessen behoren tot het deeltijds kunstonderwijs. Er bestaan academies voor beeldende kunsten, muziek, woordkunst en dans. Het DKO is een

'aanvullend' onderwijs, en valt buiten de leerplicht. Het richt zich tot gemotiveerde jongeren en volwassenen die zich op vrijwillige basis inschrijven. Sommige opleidingen focussen vooral op de vrijetijdssfeer, andere hebben een duidelijk beroepsgerichte invulling.
Het DKO bestaat uit drie graden: Een lagere, een middelbare en een hogere graad. Die hogere graad is toegankelijk vanaf 18 jaar en bevat 4 of 5 leerjaren met minimaal 8 (5 leerjaren) of 10 (4 leerjaren) lesuren per week.

- *Kostuum, KASKA, Antwerpen*
- *Kostuum, SABK, Berchem*
- *Kostuum, KASK, Dendermonde*
- *Kostuum, KASK, Kortrijk*
- *Kostuum, Westhoekacademie*
- *Kostuum,SASK, Sint-Niklaas*
- *Scenografie, KASKA, Antwerpen*

Bijscholingen
Binnen sommige bedrijven en instellingen wordt regelmatig bijscholing gegeven voor de eigen werknemers. Soms zijn de bijscholingen ook toegankelijk voor collega's die niet op die welbepaalde plek werken. Ook organisaties zoals STEPP, B-ESA, het Sociaal Fonds Podiumkunsten, VTI en het kunstenloket organiseren geregeld bijscholingen. Meer informatie hierover vind je op:
www.bastt.be/opleidingen
www.podiumkunsten.be: klik door naar 'sfp' en 'opleidingen sfp'

Privé opleidingen
Om het beeld volledig te maken, moet ook worden vermeld dat er binnen de podiumsector opleidingen op commerciële basis worden aangeboden. Die opleidingen hangen soms af van een buitenlandse instelling of van een privé bedrijf. Ze staan open voor iedereen die betaalt. Over het algemeen levert dit soort opleidingen geen diploma af, enkel een attest.
Grime, Schoonheidsschool, Gent
Grime, Make up for ever academy, Brussel
Audio Engineering, SAE, Brussel
Studiotechniek, Klankacademie, Mechelen
Polyvalente touwtechnieken, Garamondi, Nijlen

Opmerking: dit is enkel een staal van de mogelijkheden. Op de site van het SFP (Sociaal Fonds voor Podiumkunsten) worden de opleidingen permanent aangevuld.

Kwalificaties
Na sommige opleidingen ontvangt een deelnemer een diploma, andere opleidingen bieden een certificaat, attest of getuigschrift. Wat is het verschil tussen deze documenten? En wanneer krijg je welk document?

Attesten
Een attest ontvang je als je een eenheid hebt gevolgd in het modulair georganiseerd onderwijs. Een attest toont aan dat je de eenheid met succes hebt afgewerkt.
Ook de VDAB reikt attesten uit. Daar ontvang je een attest als je als VDAB-student een opleiding volgt in het secundair (4de graad verpleegkunde), het volwassenenonderwijs of het hoger onderwijs.

Getuigschriften
Een getuigschrift ontvang je na het beëindigen van een lineaire opleiding of optie, wanneer je een *volledig pakket* van een opleiding succesvol hebt afgerond. Je kan op verschillende momenten in je schoolloopbaan verschillende soorten getuigschriften behalen:

- Na het succesvol beëindigen van het basisonderwijs
- Als je geslaagd bent in de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs
- Als je geslaagd bent in het derde jaar van de tweede graad BSO (vervolmakingjaar)
- Na het tweede leerjaar van de derde graad BSO
- Na het derde leerjaar van de derde graad TSO en KSO (specialisatiejaar).
- En dan is er nog het bijzonder getuigschrift over de basiskennis van het bedrijfsbeheer. Dat studiebewijs heb je nodig als je wilt starten als zelfstandige (dat is: een beroepsactiviteit uitoefenen die in het handels- of ambachtsregister wordt ingeschreven). Als je bijvoorbeeld bij SYNTRA alleen de bedrijfstechnische óf de bedrijfseconomische lessen volgt en hierover met succes de examens aflegt, krijg je een erkend deelgetuigschrift.
- In het deeltijds kunstonderwijs (DKO) ontvang je op het einde van elke graad een getuigschrift dat aantoont aan dat je een bepaald niveau aankan.

Diploma's
Je behaalt het diploma van secundair onderwijs wanneer je:

- slaagt in het tweede leerjaar van de derde graad ASO, TSO of KSO.
- slaagt in het derde leerjaar van de derde graad BSO (zevende jaar)
- slaagt in het tweedekansonderwijs ASO, TSO of BSO

In het hoger onderwijs kan je verschillende diploma's behalen:

- Het diploma van professionele bachelor
- Het diploma van academische bachelor
- Het diploma van master.

Je behaalt een diploma van gegradueerde in het volwassenenonderwijs wanneer je:

- slaagt in een Hogere Beroepsopleiding (HBO) van het volwassenenonderwijs

Workshop Alice in Wonderland o.l.v. Rose Werckx, *PHL Hasselt* ↑

Je behaalt een erkend diploma van opleiding tot ondernemingshoofd als je:

- de bedrijfstechnische (specifieke vakkennis) én de bedrijfseconomische lessen (bedrijfsbeheer) volgt en met succes de examens aflegt. Wie alleen de bedrijfstechnische óf de bedrijfseconomische lessen volgt en hiervan met succes de examens aflegt, krijgt enkel een erkend deelgetuigschrift.

(Deel)Certificaten

Een certificaat krijg je na het beëindigen van een modulaire opleiding of optie.
In het volwassenenonderwijs (erkend door departement Onderwijs en Vorming) kan je certificaten en deelcertificaten halen. Als je inschrijft voor een module en de vastgelegde doelen bereikt, ontvang je een deelcertificaat. Een volledige opleiding wordt bekrachtigd met een certificaat.

Ervaringsbewijs

Niet alle podiumtechnici die vandaag aan het werk zijn, volgden een opleiding tot podiumtechnicus. Ze leerden hun vak op de scène, begonnen aan de loskade, leerden van collega's en bouwden in de loop van jaren ervaring op. Ze groeiden door tot volwaardige assistenten, podiumtechnici of toneelmeesters, maar kunnen die ervaring niet altijd aantonen, waardoor ze carrièrekansen mislopen. Om dit probleem op te lossen, werd het ervaringsbewijs in het leven geroepen. Op basis van de eerste cluster van beroepscompetentie-profielen werd een test gemaakt om de competenties te erkennen die bij een bepaald beroep horen. Een testcentrum werd opgestart waar je je eigen competenties kan laten testen. Wie in deze test zijn ervaring en kennis kan bewijzen, behaalt een ervaringsbewijs. Een ervaringsbewijs is een certificaat dat wordt uitgereikt door de Vlaamse Overheid. Het is een erkenning van de competenties die je vergaard hebt tijdens je werk of je vrije tijd.
Het certificaat bevestigt dat je voldoet aan de voorwaarden vastgelegd in de beroepscompetentie-profielen. Bovendien toont het ervaringsbewijs aan dat je bepaalde competenties al verworven hebt (zogenaamde *eerder verworven competenties*, of EVC's) waardoor je bijvoorbeeld in bepaalde opleidingen vrijstellingen kan krijgen voor bepaalde vakken. Voor meer informatie over het ervaringsbewijs, en om de inhoud van de testen te kennen, surf je naar: http://www.podiumtechnieken.be ■

De informatie in dit artikel komt grotendeels uit PraPAT, een onderzoeksproject rond werkplek-leren dat door het kenniscentrum podiumtechnieken werd uitgevoerd in het kader van het opstarten van HBO opleidingen (Hoger beroepsonderwijs). Wie het volledige rapport wil lezen, kan het downloaden op http://www.podiumtechnieken.be/

SENNHEISER 2020-D

Bij een musical, een opera of theatervoorstelling hoeft niemand meer een detail te missen.
Met Sennheiser 2020 bent u verzekerd van een uitstekende geluidsweergave en een prima spraakverstaanbaarheid.

De volledig draadloze, digitale geluidsoverdracht waarborgt overal in de zaal een optimale onvangst.
Dé oplossing voor goed- en slechthorenden.

Vraag ons gerust naar de mogelijkheden in uw theater en/of om een demonstratie.

www.sennheiser.be

SENNHEISER

OPLEIDINGEN PER STAD

Brussel		
RITS	Podiumtechniek	Hoger Onderwijs (BA)
Pianofabriek	Assistent-Podiumtechniek	Volwassenenonderwijs / VDAB
KTA Zavelberg	Podiumtechniek	TSO
SAE	Audio Engineer	Hoger Onderwijs (BA)
Sint Lukas	Interieurvormgeving	Hoger Onderwijs
Gent		
KTA GITO	Podiumtechniek	TSO
HoGent	Muziekproductie	Hoger Onderwijs
WENK	Interieurarchitectuur	Hoger Onderwijs
Antwerpen		
Sabbattini	Assistent-Podiumtechniek	Volwassenenonderwijs / VDAB
SIHA	Podiumtechnieken	TSO
KASKA	Scenografie	Deeltijds Kunstonderwijs
Artesis	Interieurarchitectuur	Hoger Onderwijs
Mechelen		
KLANKacademie	Studiotechniek	Volwassenenonderwijs
Lessius	Interieurvormgeving	Hoger Onderwijs
Oostende		
KTA1	Assistent-Podiumtechniek	Volwassenenonderwijs & Deeltijds Beroepsonderwijs
HoTech	Podiumtechniek	TSO
Brugge		
VTI	Podiumtechniek	TSO
Aalst		
VTI	Podiumtechniek & Assistent-Podiumtechniek	Volwassenenonderwijs
Kortrijk		
Muziekcentrum Track	Assistent-Podiumtechniek	Volwassenenonderwijs / VDAB
Syntra West	Klanktechnicus	Volwassenenonderwijs
Hasselt		
PHL	Muziektechnicus	Hoger Onderwijs
Muziekodroom	Assistent licht- en geluidstechniek	Volwassenenonderwijs / VDAB
Diepenbeek		
PHL	Interieurarchitectuur, masteropleiding scenografie	Hoger Onderwijs
Sint-Niklaas		
Syntra Midden-Vlaanderen	Geluidstechnicus & lichttechnicus	Volwassenenonderwijs
Wilrijk		
Don Bosco	polyvalent touwtechnieker	Deeltijds Beroepsonderwijs
Nijlen		
Garamondi	polyvalent touwtechnieker	cursus op maat

OVER DE GRENS…

Michel Degelinne

In Vlaanderen legden we de afgelopen 15 jaar een heel traject af in het erkennen van en opleiden tot technische en ontwerpende functies in de culturele sector. Hoe zit het buiten Vlaanderen? In de komende edities van STEPP Magazine nemen we een kijkje over de (gewest)grenzen heen. Voor deze eerste sprong over geeft Michel Degelinne ons een overzicht van de opleidingen in Wallonië. Daar ontwikkelden de technische beroepen zich op een gelijkaardige manier als in Vlaanderen. Maar de opleidings*mogelijkheden* liggen er toch een stuk anders.

Michel Degelinne is technisch directeur van La Venerie, het cultureel centrum van Watermaal-Bosvoorde in Brussel. Hij is daarnaast ook actief binnen het netwerk van cultuurcentra van de Franstalige Gemeenschap ASTRAC, en werkte onder andere mee aan een competentieproject voor de Franstalige Gemeenschap.

Hij is de samensteller van het boek: *Livre Blanc sur les Métiers et Formations en Régie de Spectacle et d'Evénement (2002-2005)*.

LES FORMATIONS DES MÉTIERS TECHNIQUES DE LA CULTURE EN FÉDÉRATION WALLONIE BRUXELLES

Les métiers
Pour bien comprendre en quoi consiste l'ensemble des métiers des personnes que l'on appelle, de manière générale mais souvent inexacte, régisseurs, nous pourrions faire la comparaison avec un autre secteur, la marine. Historiquement, en matière terminologique, il est reliée aux métiers du spectacle. Pour faire naviguer un voilier trois mat, il faut des personnes spécialisées dans une série de métiers différents: un capitaine et des lieutenants, des quartiers maîtres, des matelots, une équipe pour les cuisines, un armateur et d'autres encore. Chacun a reçu une formation de base pour sa fonction, acquis une expérience professionnelle, et est en phase avec sa fonction. Celui qui fait la traversée de l'Atlantique en solitaire est aussi un marin, mais il doit combiner toute une série de compétences à lui tout seul et disposer d'un réseau d'informateurs prêt à l'aider virtuellement. Il sera capitaine et matelot, cuisinier et navigateur...

Dans les métiers techniques de la culture, c'est un peu pareil: les grands théâtres ou opéras disposent d'une main d'œuvre spécialisée et nombreuse, les petites productions se contentent de un, voire deux techniciens polyvalents. Les domaines techniques de sonorisation, d'éclairage, de projection vidéo ou cinéma couvrent un large éventail de matières et d'aptitudes. A savoir, entre autre: l'électricité, l'électronique, la physique (optique, acoustique, levage, forces), les mathématiques (trigonométrie, géométrie), le travail en hauteur, l'habileté et la force manuelle, la sociabilité, la résistance au stress et aux horaires décalés…

La formation et l'apprentissage
Il y a encore vingt ans, il était des métiers que l'on apprenait traditionnellement sur le tas. Les métiers liés aux techniques de spectacle en faisaient certainement partie. Nombreux sont les techniciens partis de rien et ayant acquis leur savoir-faire au fur et à mesure de l'accomplissement de chantiers diversifiés. Bien sûr, il existait un certain nombre de lieux (écoles, stages) où il était possible d'acquérir des connaissances techniques. Mais la majorité des travailleurs du secteur ont appris leur métier en travaillant avec d'autres personnes plus expérimentées.
Depuis le boom technologique et les demandes de plus en plus pointues des créateurs, il est actuellement nécessaire

de se présenter à l'embauche avec un minimum de compétences avérées. Cette évolution technologique du secteur ouvre des portes sur des nouveaux métiers ou des nouvelles fonctions au sein des équipes. C'est la raison pour laquelle, dans ce secteur particulier, le besoin de formation de base et de continuée, ainsi que de moyens de reconnaissance et de validation des métiers et des formations, sont très importants. En Fédération Wallonie Bruxelles, il n'y qu'une reconnaissance partielle de certaines compétences par des diplômes (preneur de son, scénographe, metteur en scène, technicien vidéo) et un vide complet quant aux autres compétences nécessaires au cœur la profession (éclairagiste, costumière, machiniste, …). De plus, les techniciens de spectacle ne sont pas tous complètement associés au statut d'artiste.
Une première avancée a été faite avec le Consortium des Validations de Compétences et la création de deux titres correspondant aux premiers échelons du métier de base: Auxiliaire technique de spectacle et Technicien polyvalent de spectacle.

Où se former?
Nous distinguons plusieurs pistes de formation ou d'étude pour accéder aux différents métiers techniques de la culture. Il y a l'enseignement diplômant, les organismes d'insertion, l'enseignement privé, la promotion sociale et les modules courts de formation continuée.

- Les seules formations qualifiantes sont le fait de l'enseignement supérieur, et délivrent des diplômes de gradués (maintenant bacheliers). L'accès à ces études est réservé aux détenteurs de diplôme d'humanités supérieures et dépendent souvent d'un examen d'entrée. Elles ne couvrent pas complètement le secteur non plus. Seuls le son (INSAS, IAD) ou la scénographie (La Cambre, Beaux Arts Liège, ERG) sont concernés. L'Enseignement de Promotion Sociale du Hainaut propose une formation qualifiante de régisseur de spectacle (deux ans et demi), sanctionnée par un diplôme de la Promotion Sociale. Là également, un diplôme d'humanité supérieure ou un examen d'entrée sont nécessaires.

- Les autres formations de techniciens de spectacles de longue durée délivrent des titres ou simplement des attestations de fréquentation. L'Institut de Formation et d'Apprentissage des Petites et Moyennes Entreprises propose une formation en apprentissage de trois ans pour régisseur de spectacle (INFAC à Bruxelles et Liège), ou technicien audio-visuel avec option régie (INFAC Wavre) sanctionnée par un titre délivré par les Classes Moyennes. Il faut remarquer qu'il n'y a pas d'accès à la profession demandé pour ce secteur. Les Organismes d'Insertion Professionnelle et les Entreprises de Formation par le Travail organisent dans notre secteur des formations de six mois à deux ans qui ne sont pas qualifiantes. Ils s'attachent surtout à re-socialiser les stagiaires avant de les former et de les réinsérer dans le circuit du travail. L'évaluation porte sur cet aspect de la formation (Perspective et Développement à Flémalle, la Posterie à Courcelles, le Coudmain à Seraing, la Régie Mobile pour la Culture à Etterbeek).

- D'autres opérateurs institutionnels proposent des formations continuées, ateliers en modules courts selon la demande. Ils tentent d'une certaine manière, soit de combler certaines lacunes, soit de mettre à jour les connaissances des professionnels en activité. Actuellement, vu les coupes budgétaires dans le secteur de la culture, les formations pour cadres culturels de la FWB sont arrêtées depuis 2011. L'ATPS (Association des Techniciens Professionnels du Spectacle) organise des modules de formations spécialisés.

- Des opérateurs privés organisent des formations longues ou courtes, principalement dans le domaine du son ou du multimédia (par exemple: SAE Institute de formation privée d'audio-engineer à Genève). Mais ces formations sont chères et ne délivrent que des validations internes à leur système (qui peuvent être reconnues par les entreprises malgré tout). Ces formations ne peuvent pas actuellement délivrer de titre ou de certificat de compétence reconnu parce que les moyens à mettre en œuvre pour valider les compétences acquises n'existent pas. La notoriété de la formation peut à défaut servir de point de repère.

En conclusion
Depuis une dizaine d'années, au travers des projets européens, des rencontres intersectorielles et des remises en question, nous sommes arrivés à une étape dans le chemin vers la reconnaissance de nos métiers. Ce, malgré les tumultes de la vie économique. Les premières compétences de base sont reconnues, il reste à continuer la démarche pour les autres compétences. Il reste aussi à se mettre en phase avec nos voisins européens en matière de méthodologie, de terminologie et donc de concordance dans les matières et les objectifs.

■

Michel Gelinne est directeur technique du Centre Culturel la Vénerie.

http://www.effervescence-project.net
http://www.cdvc.be
http://www.atps.be

SCENOGRAFIE-OPLEIDINGEN IN VLAANDEREN: EEN CURIEUZE CONSTRUCTIE

Mia Vaerman

De opleiding scenografie kende in Vlaanderen een zeer bizarre ontwikkeling. Tot op vandaag bestaat er geen dagonderricht voor. Terwijl het beroep in de praktijk wel stevig uitgebouwd werd, zeker bij de grotere toneelgezelschappen en operahuizen. Binnen een cultuur waar podiumkunsten zich zo sterk profileerden, en zelfs internationaal grote faam genieten, is dat erg vreemd.

Het beroep van theatervormgever kreeg in Vlaanderen pas in de jaren zeventig gestalte (zie STEPP 03 maart 2012: *Oude Rotten in de scenografie,* met Jerome Maeckelbergh en John Bogaert,). Sindsdien nam het belang ervan steeds toe: een scenograaf is niet alleen een vakman met een *métier*, hij is ook als artiest bepalend voor het concept van de voorstelling. Veel kunstenaars begonnen in de jaren tachtig van vorige eeuw theater en dans te maken vanuit andere disciplines. Ook scenografen ontpopten zich vaak als *iconoclasten,* met een zeer persoonlijk traject. Jan Lauwers en Jan Fabre stonden vanaf het begin zelf in voor de vormgeving van hun voorstellingen. Scenograaf Stef Stessel vertrok vanuit theatertechniek en beschouwt nog altijd zijn fotografisch werk als belangrijk uitgangspunt voor zijn scenografieën. Erki De vries is beeldend kunstenaar én scenograaf: de grenslijn tussen beide is onduidelijk. Jozef Wouters bouwt installaties vanuit zijn fascinatie voor architectuur. En zo zijn er nog wel meer voorbeelden.

De scenograaf moet beschikken over vele talenten: artistieke gevoeligheid, creativiteit, culturele bagage, analyserend vermogen én een grondige praktische kennis. Theatervormgeving is een multidisciplinaire stiel bij uitstek. Aan Franstalige zijde wordt in het *École nationale supérieure des arts visuels de La Cambre* vijf jaar uitgetrokken voor de opleiding. Ook in het buitenland groeide ze uit tot een volwaardig vakgebied. Maar in Vlaanderen ontbreekt het nog altijd aan een voltijdse scenografie-basisopleiding met aandacht voor het métier en de artistieke ontwikkeling die erbij hoort.

'Pogingen voor het opstarten ervan botsten in het verleden op een muur van onbegrip' vertelt Rose Werckx. 'In 1981 verscheen in *Aktualiteiten* een artikel *Naar een onderwijs in de scenografie*, van Luc Dhooghe. In 1987 legde hij een werkdocument op tafel bij de pedagogische raad van het Sint Lukasinstituut in Schaarbeek. Daarin hij pleitte voor de opleiding van scenograaf, gericht naar architecten, binnenhuisontwerpers, beeldende kunstenaars, geschiedkundigen, acteurs en dramaturgen. Het lessenpakket was al uitgeschreven en onderstreepte vooral het multidisciplinair karakter van de opleiding, met o.a. optievakken theater, film/video en uitrusting gebouwen en techniek. Ook later kon een aangepast lessenpakket bij de directie van het RITS geen gehoor vinden.'

Bestaande opleidingen kaderen vandaag binnen de richtingen interieurvormgeving en interieurarchitectuur. Sinds 2007 bestaat in het PHL Hasselt binnen de opleiding interieur een masteropleiding scenografie, met aandacht voor vormgeving van tentoonstellingen, standenbouw en ook theatervormgeving. In de Academie van Antwerpen kan

je de stiel leren in vier jaar avondonderwijs. Drie avonden per week neemt dat, maar de leerlingen moeten wel zo goed als permanent bezig zijn met het vak - het is amper te combineren met een baan. Voor jonge geïnteresseerden lonkt het buitenland. Tot voor kort organiseerde ook a.pass (advanced performance and scenography studies) een deeltijdse opleiding van een jaar. Met de recente reorganisatie verdwijnt die nu ook nog. Waarom?

Wat vandaag a.pass is geworden, ontstond in 1996 als deeltijdse basisopleiding theatervormgeving. POPOK heette die toen en ze kwam er op initiatief van drie scenografen: Jean-Marie Fiévez, Niek Kortekaas en Jan Versweyveld. Die wilden een lacune opvullen, en hun kennis en ervaring overdragen. In 2009 werd het onderricht omgevormd tot a.s (advanced scenografie), als onderdeel van de *onderzoeksopleiding* a.pass. Bart Van den Eynde, zelf coördinator van a.s, legt uit: 'De keuze werd gemaakt om a.pt (advanced performance training) en de scenografie-opleiding samen te smelten tot één opleiding rond artistiek onderzoek, op het niveau van een postgraduaat binnen a.pass. We bieden geen basisopleiding tot scenograaf meer aan omdat werd geoordeeld dat dat eenvoudigweg niet kan in één jaar. Er blijft wel de mogelijkheid om - vanuit een andere discipline - een artistiek onderzoek te voeren rond de performatieve ruimte.'

Het is precies omwille van het veeleisende, multidisciplinaire parcours in de theatervormgeving dat a.pass de opleiding afvoert. Juister: scenografie is niet *geschrapt* in a.pass - zie de naam van de opleiding -, maar er wordt geen basisopleiding meer aangeboden. 'Het is nu een postgraduaat geworden' verduidelijkt Van den Eynde. 'Daarbinnen kunnen nog wel artistieke onderzoeksprojecten rond scenografie gevoerd worden. Geselecteerde deelnemers - kunstenaars en theoretici uit alle opleidingshorizonten en landen - worden binnen a.pass begeleid bij hun artistiek project. Mentoren staan voor hen klaar, er worden workshops en lezingen voor ze georganiseerd, en er is een budget voor een extra externe coach. Zo verdiepen ze zich gedurende drie blokken van vier maand in een eigen artistiek onderzoek. Het totale parcours mag over maximum vijftien maanden gespreid worden.'

Bart Van den Eynde ziet het RITS als de ideale plek voor de creatie een bachelor/master scenografie. Naast de bestaande opleidingen voor regie, spel en podiumtechniek. (a.pass is sinds kort ook gehuisvest in de Brusselse Bottelarij, met het RITS als buur.) Tegelijk merkt hij op dat in de theaterwereld het landschap inmiddels grondig hertekend wordt. Ook binnen de kunsten in het algemeen zijn fundamentele verschuivingen aan de gang. 'In de modernistische visie van de *White Cube* (voor beeldende kunst) en de B*lack Box* (voor theater) isoleerde kunst zich van de buitenwereld. Vandaag

Foto Tim Zeegers ↑

wordt de stap terug gezet naar de maatschappij toe' zegt hij. Dat betekent nieuwe kruisverbanden. Tussen politiek en theater, tussen wetenschap en kunst, tussen alle mogelijke domeinen. 'De relatie tussen publiek en performers staat opnieuw centraal in het denkproces van hedendaagse theatermakers. In die discussie speelt ook de scenograaf een cruciale rol: hij ontwerpt niet alleen een *decor* dat op een *toneel* wordt geplaatst, maar concipieert volledig de theatrale ruimte - binnen het theatergebouw en daarbuiten, op het voortoneel en in de publieke ruimte.'

'Klopt' zegt Chris van Goethem, lesgever podiumtechniek aan het Rits en aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, 'ook de scenografie is dynamisch geworden.'
Voor Van Goethem omvat het begrip overigens evengoed kostuum, licht, klank en beeldontwerp: de volledige visuele en sonore omgeving. 'Vroeger was de scenograaf iemand die tekeningen maakte, of maquettes, en die dan liet uitvoeren. Het was een statisch gegeven. Nu maakt scenografie integraal deel uit van het hele productieproces.' Zoals de regisseur de coach is van de spelers, ziet Van Goethem de scenograaf van vandaag als de coach van de *operators*. Hij is dus niet alleen ontwerper, maar staat in voor licht, klank, beeld en podiummechanica. Het veranderende beeld vormt de voorstelling. Operators en acteurs *spelen* daarbij *samen*.

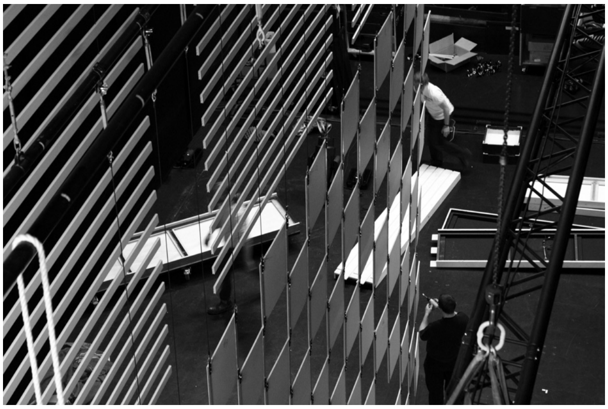

Foto Tim Zeegers ↑

'Vraag is waar je de scenografie-opleiding dan zet? Niet in architectuur, noch in beeldende kunsten. Als scenograaf ben je immers bezig met die dynamiek én met de confrontatie met het publiek. Dus hoort ze bij de opleiding drama! En een tweede vraag stelt zich: 'Is het nog zinvol om op te leiden tot (enkel) *decorontwerper*? Het vormgeven, het ontwerpen blijft wel het fundament van de scenografie: vorm geven aan de ruimte. Dat is de basis, het gemeenschappelijke. Maar daarnaast kiest elk individu zijn specialiteit(en): licht, klank, beeld, kostuum, schmink, decor, …

'Een goeie opleiding hoort thuis in de sector en niet alleen in het onderwijs. Een opleiding is een plek om te experimenteren en fouten te maken. Dat gebeurt veel te weinig in de opleidingen. Je moet je veilig voelen om op je bek te kunnen gaan. Ideaal moet de opleiding georganiseerd worden als een gezelschap, omdat dat de natuurlijke creatie-omgeving is. Een *schooltje* - in de negatieve zin, met vaste uren, allerlei beperkingen en regels - beknot alle creativiteit en experiment. Eén van de grote problemen van het onderwijs', vindt Van Goethem, 'is dat er tegenwoordig zoveel getheoretiseerd wordt. Daardoor verdwijnt de link met het vak. Kruisjescultuur komt ervoor in de plaats: zoveel lezingen, zoveel publicaties. Dat gaat ten koste van de levende praktijk.'

'Podiumkunst is ook een kwestie van teamwerk. Alleen produceren scenografen niks, en dat geldt evengoed voor regisseurs en technici. Essentieel is daarom ze samen op te leiden, zodat ze dezelfde taal leren spreken. Niet dat ze dezelfde vakken moeten volgen, wel eenzelfde parcours. Er moet een soort *habitat* geschapen worden die aansluit bij de opleiding én bij de sector. De Singel is daar een goed voorbeeld van. Je hoeft dan vele dingen opeens niet meer te structuren en uit te leggen: het spreekt vanzelf.'

'Eigenlijk zou alles om een *café* moeten draaien' grapt Chris van Goethem. Hij bedoelt dat een opleiding letterlijk rond een ontmoetingsplaats moet gebouwd worden, waar studenten uit verschillende disciplines en professionelen elkaar ontmoeten in een informele en creatieve sfeer. Techniek hoort trouwens ook thuis bij de podiumkunsten. Niet zozeer de technici die werken in receptieve centra of in de verhuur, wel diegenen die in gezelschappen aan de slag gaan. 'Onze studenten komen daar vooral terecht. Ze zijn evengoed acteurs geworden, die toevallig met een technisch medium werken. Zoals een danser met zijn lijf en een acteur met zijn stem, zo werkt de technicus met zijn toestellen. Het uiteindelijke doel, de voorstelling, en het proces daar naartoe, zijn voor iedereen gelijk.

Een opleiding is vandaag bovendien de aanzet tot een levenslang proces. Het is vooral zoeken, en soms vinden. Dat betekent ook dat je werk en leren zou moeten kunnen afwisselen gedurende je hele carrière. 'Dat is in Vlaanderen nog vreselijk. Teruggaan naar het onderwijs is in België sociale zelfmoord. Ter vergelijking: in Zweden maakt het onderwijs deel uit van de volledige loopbaan.'

Pleit hij ook voor een afdeling scenografie binnen het RITS? Zeker. 'Het is een droom van een aantal mensen binnen het RITS. Met de idee van synergie, van een gemeenschappelijk parcours. Het is eerder een opleiding vormgeving waarin elk individu zijn parcours kan bepalen. Dat kan een specialiteit zijn (licht, klank, beeld, decor, kostuum, …), maar net zo goed een bepaalde maatschappelijke insteek.'

Heeft dat nog wel zin, met de verschuivingen waar Bart Van den Eynde hierboven naar verwijst? 'Vraag is vooral of er bereidheid en tijd voor is, dat is: of het betaalbaar zou zijn. Want het betekent natuurlijk een extra master van vier of vijf jaar. Al kan die idee van synergie met bestaande opleidingen de kosten wel drukken.'

Bart Van den Eynde en Chris van Goethem zijn het alvast grondig eens dat er vanuit de praktijk én vanuit de opleiding de roep is om een eigen volwaardig programma. Ze stellen daarom voor een groot debat te organiseren waar alle betrokken opleidingen, geïnteresseerde lesgevers en vaklui hun inzichten kunnen delen en hun ideeën samen leggen. STEPP wil die discussie mee aanzwengelen, en maakt plannen in die richting voor de scenografie-dag in oktober. Misschien wordt zo de eerste steen gelegd voor een steviger constructie van de hele opleiding.

■

Mia Vaerman is eindredactrice van Stepp, en schrijft over dans en theater voor diverse andere bladen.

STOERE MEIDEN IN DE TECHNIEK: AN DE HONDT EN MARJOLEIN DEMEY

An De Hondt

Marjolein Demey

Barbara Vandendriessche

Een selfmade technica bij kc nOna en een jonge freelancer uit de Rits-stal: twee vrouwen die zich stevig weren achter de scène en aan de knoppen van de techniek. Twee interviews daarom, met identieke vragen en met alvast éénzelfde passie: podiumkunsten.

An De Hondt begon als regie-assistente bij TheaterTeater in Mechelen. In 1991 was dat. Later werd de naam veranderd naar kc nOna. Ook An De Hondt veranderde na wat jaren van job en werd de eerste *technica* van Vlaanderen.

Was het een bewuste keuze of ben je in de job 'gerold'?
A.D.H.: 'Onze vaste technieker, *Sharp* Patrick Van Der Haegen, besliste in 1996 om te vertrekken. Zakelijk leider Axel Doumen vroeg me om de nieuwe technicus te worden. Ik heb er twee weken over nagedacht, omdat ik dat niet meteen zag zitten. Ik wist wel wat het beroep inhield, want tijdens de creaties zag ik wat er op de werkvloer gebeurde. En we deden toen veel reisvoorstellingen waarbij ik *Sharp* hielp mee op te bouwen. Maar omdat ik de opleiding niet had gevolgd was ik toch erg onzeker. Uiteindelijk vond ik dat ik de uitdaging moest aangaan. Dus, ja, ik ben er in gerold! In het begin bleef de onzekerheid, vooral als het ging over elektronica. Ik had een basis, kon wat herstellingen doen, maar voor een specifieke vraag een oplossing bedenken, dat kon ik niet. Ach, eigenlijk is dat nooit een probleem geweest: je kan altijd iemand vragen om je te helpen.'

Hadden collega's vragen bij het feit dat je een vrouw was?
A.D.H.: 'Ze hadden er geen vragen bij. Integendeel: veel respect! Ook voor het feit dat ik TheaterTeater als technica in mijn eentje runde. Ik had in mijn 16-jarige carrière als technicus hier twee keer een collega, telkens voor een jaar. De andere jaren – ook nu weer - stond ik er alleen voor. Collega's vonden dat straf.
Maar ergens blijft het cliché bestaan dat techniek een zaak is voor mannen. Af en toe helpt een stagiair me bij de opbouw van een gastvoorstelling. Als de technieker van die gastvoorstelling een vraag hebben, stellen ze die meestal aan mijn 20 jaar jongere mannelijke stagiair. Terwijl toch alle afspraken telefonisch met mij besproken werden. Ze zien een man en gaan ervan uit dat hij de hoofdtechnieker is. Raar hé? Veel vrouwelijke technici komen hier ook niet over de vloer. Af en toe zie je een vrouw die zich specialiseert in geluid bijvoorbeeld. Ik vind dat een goeie tendens. Als je voor de job kiest, weet je uiteraard wat het inhoudt: lange dagen, vaak tot 's nachts. De combinatie met kinderen is niet evident. Maar ik merk dat dat voor de mannen die vader zijn ook aan belang wint. Zolang de gezinsstructuur mee evolueert, is het allemaal haalbaar. Ik denk niet dat vrouwelijke technieker daar op afhaken. Passie voor de job is sowieso nodig, anders begin je er niet aan!'

Zie je je opleiding van regie-assistente als een voordeel in je huidige job?
A.D.H.: 'Niet op technisch vlak, maar wel op het vlak van inzicht in hoe een productie wordt gemaakt of in wat acteurs verwachten om aangenaam ontvangen te worden in je zaal. Het ligt misschien ook in mijn aard. Of misschien hebben vrouwen er net iets meer aandacht voor?'
'Het is in m'n job erg belangrijk om allround te zijn, omdat ik er alleen voor sta. Als ik nu de opleiding theatertechniek zou starten, zou ik me op licht toeleggen. Geluid is niet echt mijn ding. Ik had natuurlijk nooit de tijd om me erin te verdiepen. Ik ben ook iemand die al doende leert: theorieboeken zijn aan mij niet besteed.'
'Maar ik vind mezelf geen lichtontwerper, ook al maakte ik vaak zelf lichtplannen voor de voorstellingen die hier werden gecreëerd. Ik zie een lichtontwerper als een scenograaf: iemand die uit de tekst of naar aanleiding van repetities, beeld of licht vormgeeft. Ikzelf tracht alleen zo goed mogelijk uit te voeren wat een maker van me vraagt. Misschien zit mijn schroom in de weg... Maar eigenlijk wil ik die verantwoordelijkheid ook liever niet nemen. (lacht) De

HISPEED ROLL-UP

ONGELOOFLIJK SNEL & GEMOTORISEERD OPROLSYSTEEM

STOFFEN EN SCHERMEN
VERDWIJNEN AAN EEN
SNELHEID VAN 2M/SECONDE

DMX COMPATIBEL
MAKKELIJK TE INSTALLEREN
HANDIG BIJ HET TOUREN

UNIEK TRAPLOOS
POSITIONERINGSSYSTEEM

ShowTex
AMAZING STAGE FABRICS IN MOTION

Everaertsstraat 69 • 2060 Antwerpen
T 03 236 84 40 • F 03 236 23 02
info.be@showtex.com • www.showtex.com

HARCOTM

De marktleider in onderhoud en inspectie!

Mechanisch onderhoud aan toneeltechnische hijs- en hefinstallaties - Besturingstechnisch onderhoud – Inspectie - Modificatie
Reparatie - Ontwerp en levering van hijs- en hefinstallaties - 24uurs storingservice

Johan van Hasseltweg 20A
1022WV Amsterdam
Tel: +31 20 7851167
Gsm: +31 6 39466967
info@harco-tm.com
www.harco-tm.com

goesting is er niet voor. Net zoals ik niet weer regie-assistente wil worden. Ik heb geen zin meer om het hele creatieproces mee te voltrekken.'

'Doorwinterde techniekers komen hier soms over de vloer met de laatste snufjes. Die dingen intrigeren me, maar ik kan er helaas zelf niet mee aan de slag. Hier, in kc nOna, dat vooral receptief werkt, is er te weinig budget voor. Ook vergt het inwerken in zo'n nieuw systeem veel tijd, en die is er niet. Vaak komen techniekers met hun laptop aandraven – voor zowel licht als geluid. Ik ben er niet altijd voor te vinden. Als er iets gebeurt kan je niet snel reageren – een schuif dichtduwen bijvoorbeeld. Maar uiteraard gebruikt iedereen die hier komt het materiaal dat hij zelf kiest.

Na 20 jaar ken ik het huis door en door. Dat is een enorm voordeel. Axel Doumen en ik zijn de laatsten van de oude ploeg. Ik heb veel mensen zien komen en gaan. En natuurlijk had ik soms de behoefte om andere paden te betreden. Maar dat is dan het nadeel van je ergens *thuis* te voelen: het maakt je bang om te vertrekken. Schrik van het onbekende? Bovendien werken we hier met een kleine ploeg en het idee om in *een grote bak* te belanden, schrikt me echt af. Ik heb hier ook altijd mijn eigen ding kunnen doen. Je eigen baas zijn is fijn!(lacht) Het is dus nooit zover gekomen. De liefde voor het huis zit er ook wel voor iets tussen, zeker?'

Zie je jezelf er nog 20 jaar bij doen?
A.D.H.: Fysiek zal dat niet gaan! Knieproblemen, schouderproblemen, ... die zijn niet te wijten aan de job, maar ze maken het er niet makkelijker op. Voor 2006 was ik nooit ziek. Daarna zijn de fysieke strubbelingen begonnen. Ik heb me laten opereren aan beide handen omwille van de overbelasting: ontstekingen door het herhalen van steeds dezelfde bewegingen. Spots hangen, gewichten sleuren. Maar ik ben blij dat ik de ingreep liet uitvoeren, want nu kan ik weer alles. Kantoorwerk is namelijk niet mijn ding, planning is niet aan mij besteed. Ik wil nog zo lang mogelijk op de werkvloer blijven. Wel sta ik mezelf toe om het wat kalmer aan te doen. Vroeger was het steeds de klok rond werken. Ik durf het tillen van zware lasten nu over te laten aan de jongere en sterkere techniekers Zo stoer doe ik niet meer (lacht). Nu zeg ik: 'Hang jij die box eens in, want ik ben te klein'.

Marjolein Demey studeerde zeven jaar geleden af aan het Rits, afdeling podiumtechnieken. Daarvoor deed ze de lerarenopleiding in Gent. Eerst wilde ze cameravrouw worden, maar op de opendeurdag in het Rits ontdekte ze de opleiding theatertechniek. Marjolein was van kindsbeen af theaterliefhebber en fervente theaterbezoeker. Haar keuze was gemaakt: technica zou ze worden!

Bewuste keuze of erin gerold?
M.D.: 'Ik kende theater alleen van vòòr de schermen. Van techniek wist ik niets af. Het was dus echt van nul beginnen. Ik had er nooit bij stil gestaan wat er allemaal achter de schermen gebeurt om een voorstelling te maken, of om op tournee te kunnen gaan. Bij m'n motivatiegesprek op het toegangsexamen scoorde ik hoog voor culturele kennis, maar veel minder voor fysica en techniek. Maar dat werd blijkbaar als een positief gegeven ervaren. Met passie voor de knopjes alleen redt je het ook niet, denk ik'.

'Maar ik moest dus nog alles leren. Ik kwam uit een lerarenopleiding waar heel schools en gestructureerd werd les gegeven. Ik herinner me m'n eerste les op het RITS: de grote studio in de Bottelarij verhuizen! Daar schrok ik even van: dat was geen les geven in mijn ogen! Ondertussen is de opleiding sterk geëvolueerd, maar toen ik op het Rits begon, stond ze nog in haar kinderschoenen. Soms hadden we weken geen les. Ik was erg leergierig en was vaak gefrustreerd omdat ik het gevoel had dat ik m'n tijd verspilde. Ik kon veel meer leren, en miste soms het uitdiepen van een bepaald technisch onderdeel. Het bleef wat aan de oppervlakte, vond ik. Het meest leerden we door samen te werken met de drama-studenten, de regisseurs in opleiding, en tijdens de stages, uiteraard.'

Kan je het cliché ontkrachten dat theatertechniek een mannenjob is?
M.D.: 'In mijn klas was één op drie een meisje, dus, dat ontkracht al meteen het cliché, niet? Hoewel die evolutie pas de laatste jaren op gang kwam. Ik heb in elk geval niet het gevoel dat er nog raar wordt opgekeken als je als vrouw technicus bent. Zeker niet op de werkvloer. Niet bij de jonge, maar eigenlijk ook niet bij oudere collega's. Als je je job maar goed doet. In het rockwereldje gaat het er wel meer macho aan toe; theatertechnici zijn de *softies* onder de techniekers. (lacht) Als kleine en frêle jonge vrouw merk ik dat sommige klussen voor mij iets zwaarder zijn dan voor een stevige kerel, maar dat staat m'n job niet in de weg. Ik ben niet te beroerd om aan te geven als iets voor mij fysiek te zwaar is. Iemand anders neemt dat dan voor zijn rekening en ik hou me bezig met wat mij dan weer beter ligt. Sommige vrouwelijke collega's hebben er helemaal geen last van: die kunnen even zwaar tillen als vele van hun mannelijke collega's. De job is trouwens veelzijdig en vereist niet alleen kracht. Dus mannelijke of vrouwelijke technici, voor mij maakt het niet zo veel verschil. Meer en meer vrouwen doen vandaag 'mannelijke' jobs: truckchauffeurs, werfleiders... het wordt aangemoedigd en steeds meer als *normaal* ervaren, en dat is fijn. Het brengt dynamiek op de werkvloer en het stimuleert je om je kwaliteiten ten volste te benutten, ook al zijn die tussen mannen en vrouwen soms anders.'

'Het levensritme schrikt ook niet alleen vrouwen af overigens,

zelfs mannen staan er weigerachtig tegenover. Velen onder hen kiezen bewust voor een regelmatig beroepsleven. Het hangt af van waar je je prioriteiten legt en waar je passie ligt. Want ja, passie is er wel nodig als je voor theatertechniek gaat. Het zijn soms lange dagen, je bent vaak weg van huis. Ik vind het beroep van theatertechnieker trouwens een heel sociale job. Ik ga voornamelijk op tournee en kom dus in contact met vele verschillende receptieve huizen. Het is heel belangrijk om die mensen te leren kennen en er dan op de juiste manier mee om te kunnen gaan, om het maximum van hen gedaan te krijgen. Misschien is mijn vrouw-zijn dan een pluspunt. Trouwen en kinderen krijgen is niet iets voor de onmiddellijke toekomst, maar uiteraard zou dat het toeren wel beïnvloeden. Gezinsvriendelijk kan je de job niet noemen...'

Wat doe je liefst in je job?
'Mijn eigen voorkeur gaat uit naar lichttechniek, gewoon omdat ik er meer van ken dan van geluid, bijvoorbeeld. In de opleiding lag er ook iets meer nadruk op, en ik had het veel sneller in de vingers.'

'Ik ben freelancer. Net na mijn studie werd ik voor diverse jobs gevraagd, dus rolde ik vanzelf in dat statuut. Maar ik hield ervan en ik besloot, ondanks verschillende aanbiedingen om vast in dienst te gaan, te blijven freelancen. Ik hou namelijk van de vrijheid die dat met zich meebrengt. Bovendien leer je enorm veel bij door bij verschillende gezelschappen te werken. Ik begon bij Bronks, De Kopergieterij en Villanella: middelgrote jeugdtheater-gezelschappen. Daarna kwamen er opdrachten bij van De Roovers. Ook van grote huizen zoals Kaaitheater, KVS, Toneelhuis. Nu werk ik voor Needcompany en Peeping Tom. Ik werk even graag voor de grote huizen als voor de kleinere. Het contact met publiek en makers is bij kleinere producties iets groter dan bij het reizen met een groot gezelschap. Ik hoop dat ik die afwisseling nog lang kan meemaken, en dat ze mijn naam onderling blijven doorgeven.(lacht). Kennis aan elkaar doorgeven is een constante onder technieker s. Ik heb niet de indruk dat theaterhuizen er problemen mee hebben dat je de opgedane kennis en ervaring met anderen deelt, of er gebruik van maakt bij de collega's. Zo werkt het niet.'

Sterke en minder sterke kanten?
Ik ben niet echt een techneut, maar ik kan altijd terecht bij mensen die veel technischer onderlegd zijn dan ikzelf. Zo leer ik steeds weer bij. Veel mensen kennen is een van mijn sterke punten (lacht). Als ik iets niet weet verklap ik dat ook niet altijd, maar stel de vraag: 'Hoe zou jij dit probleem aanpakken?' Dat werkt elke keer.
Een trend die de laatste jaren opvalt is het gebruik van de computer: lichttafels worden erdoor vervangen, video-projectie gebeurt via computer, ... Het vergemakkelijkt het werk, maar als het systeem crasht, heb je een groot probleem. Met de nakende besparingen in de cultuursector zal er misschien weer met minder vernuftige systemen gewerkt worden. Maar de technologie staat niet stil en ik ben wel benieuwd naar de evolutie erin. Ik onderzoek persoonlijk niet de nieuwste snufjes via vakbladen, maar als ik op een plek kom waar ze met nieuw materiaal werken, vraag ik steeds hoe die nieuwe technieken in elkaar steken en wat de mogelijkheden zijn.'

Wat zijn je toekomstplannen?
'Naast het toeren volg ik ook creatie-processen. Ik vind het steeds leuk om samen met de scenograaf over licht te brainstormen en mijn ideeën te ventileren. Maar de verantwoordelijkheid van een echt lichtontwerp vind ik voorlopig nog wat groot. Een scenograaf die je veel vrijheid geeft om je eigen ding te doen, dat werkt inspirerend. Ook al ben je dan niet officieel de 'lichtontwerper', je maakt het lichtplan wel samen en voert niet alleen uit. Als freelancer in een nieuwe groep aankomen is even aanpassen en je weg wat zoeken. Een bepaalde zelfzekerheid is nodig om je snel in een nieuwe groep te positioneren. Gelukkig ken ik meestal wel minstens al één iemand.'

'Je mag niet over je heen laten lopen. En de eerste stap daarin is de financiële kant correct te regelen. Onder het barema werk ik nooit, ook al proberen ze soms bij het onderhandelen het onderste uit de kan te halen. Mij hebben ze nog nooit om m'n diploma gevraagd, maar ik vind het wel belangrijk dat ik het heb. Al was het maar om volgens de juiste barema's betaald te worden. En als je wil doorgroeien in je job is het toch een belangrijke basis. Want ambitieus ben ik zeker.'

'Achter de schermen moet je niet rekenen op applaus. Als technieker staat je werk in functie van het artistiek project en de artiesten: zonder hun creatie ben je niets. Maar een schouderklopje van de spelers nadat je bij je eerste dag een foutloos parcours rijdt, is wel aangenaam. (lacht) Voldoening haal ik uit het feit dat we iets erg goed hebben opgebouwd, dat het in een zaal heel goed overkomt, en de voorstelling optimaal tot zijn recht komt. En als er nadien niets wordt gezegd, betekent dat dat het goed was (lacht). '

'Ik ga ook nog steeds veel kijken naar theatervoorstellingen. Niet alleen naar waar andere collega's mee bezig zijn, maar ook puur uit nieuwsgierigheid naar wat er in het veld gebeurt. Het is een passie!'

Barbara Vandendriessche is freelance regisseur en scenograaf, artistiek leider van theatergezelschap Barre Weldaad, vast theaterdocent aan de hogeschool Lemmensinstituut, en gastprofessor regie/scenografie aan de lerarenopleiding artesis hogeschool Antwerpen (conservatorium)

DE *ROOKIES* VAN TONEELHUIS

Rookie **is een term die voornamelijk in de sport gebruikt wordt. Hij staat voor een jongere deelnemer of nieuwkomer. In de Amerikaanse sportwereld krijgen debutanten die voor het eerst op hoog niveau beginnen die naam opgespeld. *Rookies* zijn de sterren van de toekomst.**

Tim Zeegers

Toneelhuis is een van de drie grote stadstheaters in Vlaanderen. Wij hebben gemiddeld zo'n 80 vaste personeelsleden waarvan 18 technici, aangevuld met enkele freelancers. Jaarlijks passeren er bij ons 3 à 4 stagiair(e)s die hun opleiding volgen bij een van de verschillende opleidingscentra die ons land rijk is. De twee opleidingen waarvoor wij vooral stageplaatsen aanbieden zijn die van *Assistent podiumtechnicus* van Sabbattini in Antwerpen en de *bachelor-opleiding podiumtechnieken* van het Rits in Brussel. De stagiaires lopen hun stage hier in huis bij een productie/tourploeg of in de Bourlaploeg - de vaste huisploeg van de Bourlaschouwburg. We trachten de stagiairs nìet in te zetten als dat mannetje extra om de werkplanning of -druk te verlichten, maar proberen via de aanwezigheid van de student zowel voor hem/haar als voor de technische ploeg net die surplus te creëren waarbij iedereen zich goed voelt. Om die reden zullen we ook nooit twee stagiairs tegelijk opnemen in één ploeg. De aandacht die de begeleiding vereist valt immers niet te onderschatten. Enerzijds wordt de stagiair opgevolgd door de technisch coördinator, anderzijds door de toneelmeester of technisch productieleider van dienst. Naast het reguliere scènewerk trachten we voor de stagiair ook voldoende oefenmomenten in te bouwen voor het gebruik van materiaal. Proefopstellingen in lege repetitieruimtes met lichtarmaturen en lichttafels, of luidsprekers en geluidstafels, worden aangemoedigd. Ook zorgen we ervoor dat de stagiairs de opleidingen en trainingen voor de technici mee volgen.

Bij de begeleiding van verschillende stagiairs doorheen de jaren groeide het besef dat een huis als Toneelhuis een grote verantwoordelijkheid draagt ten opzichte van de opleidingscentra. Een vlot draaiend theater, gezelschap of concertzaal valt of staat met de capaciteiten van zijn technische ploeg, en goed werkvolk vinden is niet evident. Het is vanuit dat inzicht dat we vorig jaar het *Rookie*-project opstartten. Bedoeling ervan is om elk jaar 1 à 2 pas afgestudeerden die bij ons succesvol hun stage doorliepen, een contract voor een jaar aan te bieden. Na dat jaar laten we ze los op de rest van de podiumwereld. De voorwaarden om *rookie* te worden zijn dezelfde als voor de rest van het technisch personeel: ze moeten beschikken over een combinatie van *aanleg, persoonlijkheid, leergierigheid en goesting*. Tijdens de stage(s) die ze bij ons doorlopen, worden ze *gescreend* op die kwaliteiten.

Vorig jaar slaagden we er in om twee *rookies* in te lijven. De heren kregen de mogelijkheid om zich een jaar lang te ontwikkelen tot polyvalente podiumtechnici met relevante ervaring. De ene vertrok vlak na zijn stage op tournee met een productie van Guy Cassiers, de andere voegde zich bij de Bourlaploeg. We zijn nu bijna een seizoen verder en kunnen zeggen dat beide piloot-*rookie's* zich perfect van hun taken hebben gekweten. Het zijn technici geworden waarop je als ploegmaat of ploegleider kan steunen. Ze durven op hun beurt ook stagiairs onder de vleugels nemen. Misschien wel de stagiaires die volgend jaar zelf als *rookie* bij Toneelhuis aan de slag kunnen?

■

Tim Zeegers is technisch coördinator Bourlaschouwburg / Toneelhuis.

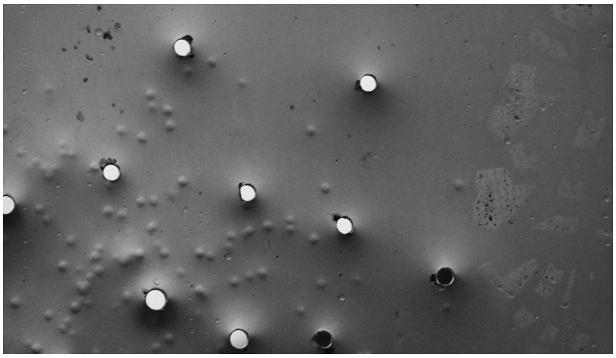

OEFENING MASTER SCENOGRAFIE
PHL HASSELT, blids.be

Studenten bouwen een ruimte van 3 x 3 meter vanuit een zelf gekozen thema. Oefening rond het afbakenen en beleven van een ruimte.

Noortje Gommé, *Bonnie & Clyde*

Hanne-Loren Somers, *Houdini*

Chantal Duchateau, *A4*

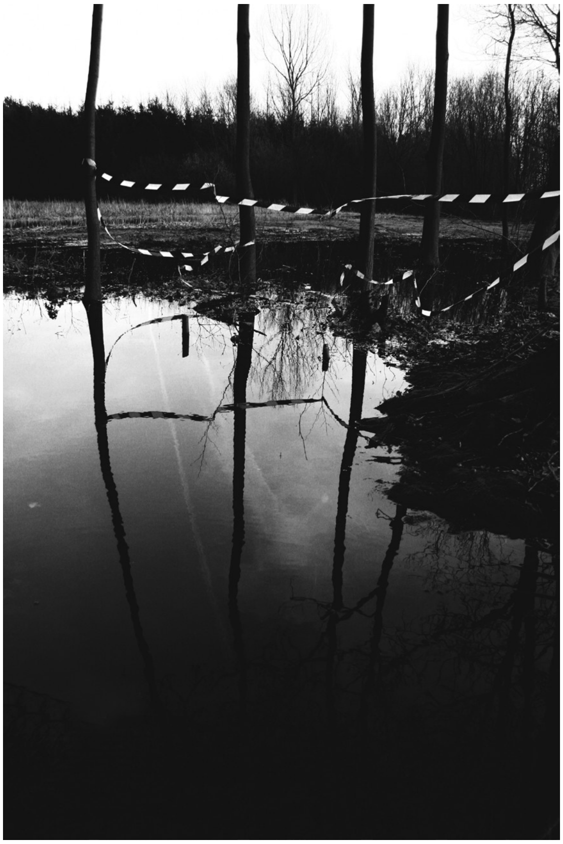

Sylvie Haegens, *De verdwijnziekte van de bijen*

WERKEN ALS TECHNICUS IN EEN CULTUURCENTRUM.

Lies De Backere

In een cultuurcentrum kan je aan de slag als theatertechnieker, technisch medewerker, klankman, lichtman, of hoe je jezelf ook maar omschrijven wil. Om inzicht te krijgen in de aanwervingsprocedures is het goed eerst de achtergrond van een cultuurcentrum van dichtbij te bekijken.

Cultuurcentra zijn niet meer weg te denken uit de cultuurbeleving, maar dat was niet altijd zo. De eerste culturele centra kwamen er in Vlaanderen in de jaren '60. Voordien waren er natuurlijk stadsschouwburgen, opera's en plaatselijke feestzalen waar wel eens iets te beleven viel. In de jaren '70 schoten cultuurcentra overal uit de grond, en dan wilde opeens elke stad - klein of groot - zijn centrum. Culturele centra worden sindsdien ook cultuurcentra genoemd. Elke zichzelf respecterende stad of gemeente heeft nu zijn eigen cc: Vlaanderen, inclusief Brussel, telt zo'n 64 cultuurcentra en 82 gemeenschapscentra. De meeste ervan worden gefinancierd door de lokale overheid, met steun van de Vlaamse overheid. Maar het zijn daarom nog geen stadsdiensten, want cultuurcentra kunnen ook een autonoom gemeentebedrijf zijn of een vzw. Ik ga hier verder in op wat het meest voorkomt: de stadsdienst.

Het aantal personeelsleden in een cultuurcentrum hangt af van zijn statuut. Er bestaan drie klassen van cultuurcentra: A (centrumsteden in de regionaal-stedelijke gebieden, 12 centra), B (centrumgemeenten in de klein-stedelijke gebieden, 19 centra) en C (centrumgemeenten in klein-stedelijke gebieden op provinciaal niveau, 30 centra). De categorieën worden bepaald door de infrastructuur en het aantal inwoners. Uit onderzoek blijkt dat er gemiddeld 6 technici werken in een A-centrum, 3 in een B-centrum en 2 in een C-centrum. Meestal worden ze begeleid door een verantwoordelijke theatertechniek, een toneelmeester en een theatertechnicus.

Op vlak van technisch personeel kan een cultuurcentrum werken met vastbenoemde, contractuele, tijdelijke en interim krachten. De keuze wordt bepaald op beleidsniveau. De meeste stadsdiensten werken met contractueel personeel, met een contract van bepaalde of van onbepaalde duur. In piekperioden wordt beroep gedaan worden op freelance medewerkers. Die zijn zelfstandig en factureren aan de stadsdienst. Komt er een plaats vrij in een cultuurcentrum, dan publiceert de personeelsdienst in de lokale media, op hun website en vaak ook op gespecialiseerde sites – bijvoorbeeld op www.podiumkunsten.be.

Ook in de functies van het personeel bestaat een klassesysteem. Je hebt: A-functies (directeurs, cultuurfunctionarissen), B-functies (verantwoordelijke theatertechniek, toneelmeesters, programmatoren, …), C-functies (technische medewerkers, onthaalmedewerkers, …), D-functies (toezichters, technische assistenten, …), E-functies (onderhoudsmedewerkers, …). De invulling ervan verschilt van stad tot stad, en hangt af van de klassering van het cultuurcentrum en het personeelsorganigram. De klassering bepaalt welk diploma moet voorgelegd worden, en in welke loonklasse je terecht komt.

Voor een A-functie is een masterdiploma meestal onontbeerlijk. In sommige gevallen kan dat gelijkgesteld worden met een lager diploma plus ervaring. Voor B-functies wordt normaal een bachelordiploma gevraagd in de geschikte richting. Voor C-functies volstaat een diploma secundair. D en E functies vereisen geen diploma's. Naast de diploma's wordt ook gekeken naar werkervaring en extra opleidingen (zoals BA4-BA5). Maar enthousiasme en attitude blijven de voornaamste pijlers. In principe kan dus iedereen met een secundair diploma aangeworven worden als technisch medewerker (in de volksmond theatertechnicus genoemd). Personen met een gespecialiseerde opleiding, zoals deSTEPP cursussen, of die ervaring kunnen voorleggen, hebben altijd een stap voor.

Bij wervingsexamens voor een technische functie volgt een

eerste selectie uit de ontvangen Curriculum Vitae. Daarna word je uitgenodigd voor een schriftelijk examen waar de algemene theaterkennis, elektriciteitskennis en theatertechnische kennis getest wordt en voor een technische proef rond je ervaring en kennis. Wie slaagt, wordt uitgenodigd voor een gesprek. Daar wordt de motivatie en persoonlijkheid van de kandidaat bekeken. Als het goed zit, komt de verlossende telefoon.

Maar dan begint het natuurlijk pas. De technische ploeg leidt je verder op tot een volwaardig technisch medewerker van het cultuurcentrum. In de grotere centra wordt je eerder aangeworven als klanktechnicus of lichttechnicus, in de kleinere is polyvalentie de boodschap en volgt interne bijscholing. Er wordt tegenwoordig veel verwacht van een beginnend technicus, tijd voor interne opleidingen is er nauwelijks, en daarom is een brede basiskennis onontbeerlijk. Vroeger kwamen wel eens mensen van de groendienst, elektriciens, en mensen zonder enige affiniteit met theater terecht in een cultuurcentrum. Dat is verleden tijd. We merken dat wie nu aangeworven wordt vaak over-gekwalificeerd is voor de functie: ze hebben een hoger diploma dan gevraagd op de vacature. Het nadeel hiervan kan zijn dat ze sneller veranderen van job, het voordeel dat je iemand binnen krijgt met veel ervaring, zodat de andere technici kunnen bijleren van de nieuwe werkkracht.

De wetgeving is niet altijd even duidelijk, maar inzake verzekering zijn nieuwkomers verplicht een attest hoogtewerker te behalen, medische testen te ondergaan op kleurenblindheid, hoogtevrees en rugproblemen.
Ieder werknemer bij ons heeft naast zijn job als technisch medewerker ook nog een andere functie. Voor de functie gebouw is het onontbeerlijk om te slagen in een examen BA4-BA5. Kunnen die attesten niet voorgelegd worden bij aanwerving, dan is de medewerker verplicht opleidingen te volgen binnen de eerste werkjaren. Interne opleiding binnen ons cultuurcentrum gebeurt dagelijks op een informele manier. Daarnaast worden regelmatig opleidingen gegeven bij aankoop van nieuw materiaal, technische evoluties, en zo meer. We kunnen ons niet meer beperken tot ons eigen eilandje binnen de organisatie. Vandaag is de technisch medewerker evengoed klusjesman, informaticus, onderhoudstechnicus, installateur en nog veel meer. Ieder binnen zijn eigen kennen en kunnen, natuurlijk.

Foto Tim Zeegers ↑

Als technisch medewerker binnen een cultuurcentrum heb je ook de luxe om elke week nieuwe technici over de vloer te krijgen, met elk hun eigen vakkennis en ervaring. Een gouden kans om bij te leren. Ook het contact met de amateurkunsten kan leerrijk zijn. Soms kom je technische vaklui tegen die op zich niets met theater te maken hebben, maar die allerhande technische hoogstandjes verzinnen om de regisseur zijn zin te geven. Amateurs begeleiden bij het werken met onze technische installatie vraagt vaak veel geduld, maar de dankbaarheid achteraf is groot. En daar doe je het om.

Tenslotte zijn er de stagiairs: jonge mensen met een grote leergierigheid, geprikkeld om alles te leren van de organisatie en het leven als technicus. Bij ons krijgen stagiairs alle mogelijkheden. Licht richten op een eerste stagedag is vanzelfsprekend. Ze krijgen de vrijheid om alles uit te testen, te proberen en mislukken, te leren uit hun fouten. Van cruciaal belang is een mentor om op terug te vallen, om dingen mee te bespreken en dingen van te leren. Dat is de taak van een technisch medewerker.

Externe opleiding is door de werkdruk niet vaak mogelijk. Helaas. Het is niet evident om de volledige ploeg een dag, of meerdere dagen, weg te halen van de werkvloer. De programmatie ligt immers meer dan een jaar vooraf vast. In overleg met de directie proberen we wel, als de zaalbezetting het toelaat, opleidingsdagen in te lassen. Jammer genoeg worden interessante opleidingen niet altijd ruim genoeg op voorhand doorgegeven, en dan is het moeilijk om ze in te plannen. Het opleidingsaanbod evolueert dezer jaren naar een professioneel ondersteunend kader. Opleidingen met nieuwe technologieën blijven het meest in trek en prikkelen de medewerkers om verder te kijken dan de veilige muren van hun cc. Ook bedrijfsbezoeken en bezoeken aan andere cultuurhuizen worden door onze medewerkers gesmaakt.

Zin om aan de slag te gaan? Torhout werft binnenkort een nieuwe technische medewerker aan voor zijn cultuurcentrum. Hou de website www.ccdebrouckere.be in het oog.

Lies De Backere is verantwoordelijke theatertechniek en gebouw in het Cultuurcentrum de Brouckere van Torhout

Cijfermateriaal: studie VVC, Centra in beeld.

WERKLOOSHEIDS-UITKERING VOOR PODIUMTECHNICI

Julie Van Elslande

Geregeld rijst de vraag over de specifieke voordelen voor artiesten in de werkloosheidsreglementering, en de toepassing daarvan voor technici uit de artistieke sector. Hieronder een korte toelichting erover van het Kunstenloket.

Recht op werkloosheidsuitkering
Als algemeen principe geldt dat het recht op werkloosheidsuitkering gekoppeld is – naast enkele andere voorwaarden - aan het aantal gepresteerde dagen arbeid binnen een bepaalde referentieperiode. In beginsel moet het vereiste aantal dagen daadwerkelijk zijn gepresteerd.
Voor sommige kunstenaars geldt een bijzondere regeling om die dagen te calculeren: de zogenaamde *cachetregel*.
Bij toepassing van die regel baseert de RVA (Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening) zich op het brutoloon. Het aantal daadwerkelijk gepresteerde dagen is daarbij irrelevant. Je deelt het ontvangen brutoloon door het (fictieve) refertedagloon voor kunstenaars: 38,44 euro. Bijvoorbeeld: een muzikant ontvangt 500 euro bruto voor één optreden. Dat staat gelijk met 13 gewerkte dagen (500 gedeeld door 38,44).
Volgens de wetgeving is deze regel van toepassing voor de 'artiest-muzikant' en de 'artiest van het spektakelbedrijf'.
De infobrief die de artiesten ontvangen van de RVA verduidelijkt dat het moet gaan om:

- artistieke prestaties;
- als schouwspel-artiest of muzikant;
- met een betaling per prestatie.

De berekening hangt bijgevolg af van het feit of er een artistieke prestatie geleverd wordt, binnen een bepaalde sector (PC 304, 227 of 303), en of deze vergoed wordt per prestatie. Een technicus die een niet-artistieke prestatie levert, komt dus niet in aanmerking voor de voordeelregel.

Maar wat is artistiek en wat niet?
De wetgeving voorziet geen duidelijke definitie van 'artistieke prestaties':
'Onder *het leveren van artistieke prestaties en/of het produceren van artistieke werken* dient te worden verstaan de creatie en/of uitvoering of interpretatie van artistieke oeuvres in de audiovisuele en de beeldende kunsten, in de muziek, de literatuur, het spektakel, het theater en de choreografie.' (Artikel 1bis, §2 Wet 27 juni 1969)

In 2003 werd de Commissie Kunstenaars opgericht: een administratief orgaan, bevoegd om onder andere advies te verlenen omtrent het al dan niet artistieke karakter van een prestatie. De Commissie hanteert als richtlijn de wettelijke definitie, en het creatieve en originele karakter van de prestatie. Uit de beoordelingen van die Commissie kunnen we afleiden dat puur technische prestaties - zoals licht- en klank*techniek* - niet beschouwd worden als artistieke prestaties. Decorontwerp wordt wél gezien als een artistieke prestatie, omwille van de creatieve inbreng. Dus kan ook licht- en klank*ontwerp* beschouwd worden als artistieke prestatie. Overheerst, met andere woorden, het creatieve element, dan spreekt de RVA over *scheppende kunstenaars* in plaats van over *technici*.
Een prestatie wordt beschouwd als artistiek als het creatieve

de doorslag vormt van de prestatie (en niet het louter technisch uitvoeren van een ontwerp). Het gaat dus niet om het verschil tussen ontwerper en technieker, wel om welke prestatie er precies geleverd wordt.
Worden de artistieke prestatie gepresteerd in de sector van de podiumkunsten (PC 304), de audiovisuele sector (PC 227) of het filmbedrijf (PC 303), en wordt op dat moment betaald per prestatie, dan komt de prestatie in aanmerking voor de specifieke berekeningsmethode. Een prestatie is een betaling waarbij geen rechtstreeks verband bestaat tussen het aantal arbeidsuren en de vergoeding. Een voorbeeld: een muzikant krijgt 500 euro voor een concert. Zijn overeenkomst omvat twee optredens en twee verplichte repetities. Het bedrag dat hij ontvangt is niet gebonden aan zijn arbeidstijd. Hij wordt betaald voor de prestatie en niet per uur.

Het is geen probleem als iemand ook werkt binnen andere sectoren. Wél stelt RVA als voorwaarde dat de tewerkstelling binnen deze sectoren de basis vormt van de tewerkstellingen. Ze mag niet louter bijkomstig zijn. Je moet dus regelmatig in één of meerdere van deze sectoren werkzaam zijn als technieker of kunstenaar om te genieten van het neutralisatie-voordeel.

Het bedrag van de uitkering

Algemeen geldt dat de werkloosheidsuitkering daalt naargelang de periode waarin de werkloze zich bevindt. Bij het begin van de uitkering heeft iedereen recht op 60% van het laatst verdiende brutoloon. Na het eerste jaar daalt dat percentage, afhankelijk van de gezinstoestand. Ook hier is een uitzondering voorzien, want de wet bepaalt dat 'de werknemer (…) die uitsluitend tewerkgesteld is met overeenkomsten van zeer korte duur' die 60% kan behouden. De infobrief van de RVA naar de artiesten toe verduidelijkt die richtlijn en stelt als cumulatieve voorwaarden:

- werknemers die tewerkgesteld zijn in de sector van het spektakelbedrijf;als artiest of technicus;
- als loontrekkende met overeenkomsten van korte duur (korter dan 3 maanden);
- in hoofdberoep.

Dus komen zowel technici die niet-artistieke prestaties leveren als zij die artistieke prestaties leveren in aanmerking voor de voordeel-regeling. Tenminste, als ze regelmatig tewerkgesteld zijn met overeenkomsten van korte duur, binnen de sector van het spektakelbedrijf, de audiovisuele sector of het filmbedrijf.

Praktisch komt het erop neer dat de technicus of artiest het bewijs van zijn korte tewerkstelling (minimum 1 per jaar) via de vakbond of de hulpkas aan de RVA bezorgd. De RVA oordeelt dan of de betrokken persoon ervoor in aanmerking komt.

Een wetsvoorstel voor podiumtechnici en scheppende kunstenaars

In januari 2012 werd een wetsvoorstel ingediend door Ecolo. Daarin wordt gepleit om de cachet-berekening uit te breiden naar podiumtechnici en scheppende kunstenaars. Ze bevinden zich immers vaak in situaties die vergelijkbaar zijn met die van de 'artiest-muzikant' en de 'artiest van het spektakelbedrijf'. Vandaag debatteren de sociale partners actief omtrent dat onderwerp in de Nationale Arbeidsraad (NAR). Een advies van de NAR wordt eind mei verwacht. Intussen kan u altijd terecht bij het Kunstenloket voor meer vragen omtrent uw individuele situatie. U kan een afspraak maken via de telefoon (02/204 08 00), of via www.kunstenloket.be.

Julie van Elslande is consulent-jurist bij het Kunstenloket

Foto Tim Zeegers ↑

VAN PODIUMBOUWEN TOT VERTIMMEREN VAN JE EIGEN LOOPBAAN:

loopbaanbegeleiding in de culturele sector

Annelies Droogmans

Het Levanto Loopbaancentrum vangt dubbele geluiden op uit de culturele sector. Telkens weer krijgen we de vraag naar een zinvolle job waarbij werk en privé naadloos op elkaar aansluiten. De culturele sector zou hierop het ultieme antwoord bieden. Vooral vanuit de *profit* horen we stemmen opgaan over een adempauze in hun loopbaan door een tussenstop in de culturele sector.

Maar is er in de culturele branche wel meer ademruimte? Vanuit de sector horen we - anderzijds - immers steeds vaker de nood aan loopbaan-coaching. In ons centrum verschijnen behalve artiesten ook de mensen achter de schermen. Vooral bij hen merken we dat daar dagelijks vele evenwichtsoefeningen moeten gebeuren. De producties bepalen de werkuren, weekend- en avondwerk zijn schering en inslag. De samenwerking met de hele ploeg vraagt een voortdurend afstemmen van het artistieke en het technische, want podiumkunsten zijn de laatste jaren enorm geëvolueerd. Een podiumbouwer die de ambacht nog van zijn vader leerde, speelt niet meer mee als hij zich niet bijschoolt, vooral op technisch vlak.

Loopbaancoaching: een nieuw geluid op de arbeidsmarkt

Werknemers staan voor steeds grotere uitdagingen. Het ritme wordt bepaald door maatschappelijke evoluties: toenemende digitalisering, snelle technologische ontwikkelingen, globalisering, groeiende vergrijzing. Alles in een onzeker economisch klimaat. Een goeie job volstaat niet, werknemers moeten nu ook investeren in hun eigen inzetbaarheid om aan het werk te blijven. Dat diploma's geen garantie meer bieden, drijft de spanning op.
Om de werknemers in die uitdaging te ondersteunen, riepen de Vlaamse en Europese overheden loopbaanbegeleiding in het leven. Dankzij de subsidies van het Europees Sociaal Fonds en de Vlaamse Gemeenschap kan elke werknemer en/of zelfstandige een beroep doen op de Vlaamse loopbaancentra. Het Levanto Loopbaancentrum startte in 2006, en begeleidde sindsdien zo'n 1400 werknemers en zelfstandigen. Volledig gratis.

Een blik achter de schermen

Levanto bevindt zich in het Centraal Station van Antwerpen - waar de werkdag van duizenden mensen begint. Ons kantoor ligt in de schaduw van de oude trap en biedt voor velen een rustpunt in hun bedrijvigheid. Coaching-gesprekken gebeuren er zowel overdag als 's avonds.
Oorzaken voor een bezoek zijn erg uiteenlopend. De ene zoekt uit wat hij nog waard is op de arbeidsmarkt, de ander heeft er geen idee van welke richting hij uit wil. Evenwicht vinden in de balans werk-privé, komt vaak terug als vraag. En dan is er de behoefte naar ondersteuning bij sollicitaties. Ieder zet de stap naar ons toe omdat ze iets willen veranderen in hun job.
Herkent u zich in één van deze cases?
S is 36 en werkt acht jaar bij de Opera als productieleider. Hij doet zijn werk graag, maar mist uitdaging. Door het gebrek aan interessante mogelijkheden om door te groeien, krijgt hij steeds meer het gevoel vast te zitten in zijn huidige job.

P is 29 en werkt sinds 4 jaar als freelancer. Na zijn opleiding audio engineer is hij met tijdelijke contracten aan de slag voor verschillende productiehuizen. Zijn huidige job bestaat voornamelijk uit het afwerken van beeldmontages. Hij heeft het steeds moeilijker met het eenzame bestaan achter zijn PC , had verwacht dat hij zijn creativiteit meer zou kunnen inzetten. De leuke sfeer tussen de collega's maakt het moeilijk om hen in de steek te laten. Toch is P regelmatig ziek. Hij beseft dat er iets moet gebeuren.
L is vader van vier kinderen en 45 jaar. Hij is al 20 jaar op de baan als lichttechnicus. Hij wordt het beu om zich elke dag fysiek zo zwaar in te spannen. Ook moet hij zich steeds bijscholen om mee te zijn met de nieuwste IT toepassingen, en schema's worden voortdurend omgegooid. Hij wil meer in zijn waarde erkend worden, maar denkt dat er voor hem nog weinig andere keuze is op de arbeidsmarkt.
Als klanten hier binnenstappen, beseffen we heel goed hoe groot de stap is. We krijgen dagelijks te maken met mensen die zich niet meer goed voelen in hun werk. Voor sommigen duurt het maanden voor ze hier werkelijk halt houden. Vaak weten onze klanten zich tijdens de eerste ontmoeting geen raad. Bij onze coaches kunnen ze met al hun vragen terecht. We zoeken uit welke nood er bij elk individu op de voorgrond staat, en zodra dat duidelijk is, gaan we samen op weg. Veiligheid en vertrouwen in de één-op-één relatie tussen coach en klant zijn een belangrijke succesfactor in de begeleiding.

(Ver)bouwen aan je loopbaan

Een loopbaan-coaching is een individueel proces dat op maat vorm krijgt. Toch ontdek je telkens een gelijkaardig traject. Na de inschrijving volgen vier individuele gesprekken, waarbij de coach de klant helpt om antwoord te vinden op zijn vraag. We werken we aan vijf loopbaancompetenties die volgens ons noodzakelijk zijn om werk te vinden en te behouden:

- bewust worden van je drijfveren: wie ben ik als werknemer, welke waarden streef ik na, wat motiveert me in een job, … ?
- bewust worden van je kwaliteiten: wat zijn energiebronnen en -lekken, waar ben ik sterk in, wat zijn mijn valkuilen, waar liggen mijn talenten, hoe kan ik ze inzetten, …?
- de arbeidsmarkt verkennen en vacatures interpreteren: welke jobs bestaan er, stemt de inhoud van een bepaalde job overeen met het beeld dat ik ervan heb, welke jobs sluiten aan bij wie ik ben en wat ik nodig heb, …?
- netwerken: wie kan mij helpen/ondersteunen in mijn zoeken, met wie kan ik praten voor meer info over mijn droomjob, met wie kan ik samenwerken, welke bronnen kan ik aanboren in mijn eigen netwerk, …?
- zelfsturing: opties ontdekken, voor- en nadelen afwegen, keuzes maken en vertalen naar concrete stappen, een actieplan opmaken en uitvoeren, …

Concreet

S: 'Het eerste wat we deden was stilstaan bij wat wel goed loopt in m'n job. We gingen heel concreet op zoek naar waar ik precies in wilde groeien. Eens het duidelijk was waar ik naartoe wil en welke waarden voor mij belangrijk zijn in een job, kon ik de voor- en nadelen van mijn droom-situatie vergelijken met mijn huidige positie. Ik besloot om voorlopig tijdskrediet op te nemen. Ik kreeg van de coach ook de tip om bij een studiedienst langs te gaan. Daar gaven ze me info over mogelijke opleidingen.'

Foto Tim Zeegers ↑

P: 'Door stil te staan bij keuzes die ik tot nu toe nam, werd me duidelijk dat m'n passie altijd al muziek was. M'n ouders zagen echter geen toekomst in een leven als muzikant en zo belandde ik in mijn huidige job. De coach hielp me uitzoeken hoe ik vorm kan geven aan de passie zonder alle zekerheid op de helling te zetten. We bekeken samen welke stappen te ondernemen om een artiestenstatuut aan te vragen: eerst het gericht netwerken met andere muzikanten en dan een job zoeken die daar mee te combineren valt. Volgende week solliciteer ik als stagehand bij evenementen. Dan kan ik intensieve periodes van inspanning afwisselen met ontspanning, en die tijd gebruiken om mijn droom waar te maken. Spannend!'
L: 'Al in het eerste gesprek was duidelijk dat ik m'n functie wil behouden. Je wil je expertise in een vak niet zomaar loslaten. Ik was wel bang dat niemand nog interesse zou hebben in iemand van mijn leeftijd. De coach moedigde me aan om niet in mijn vooroordelen te blijven hangen, en echt op onderzoek te gaan. Ik sprak met verschillende mensen in het werkveld en kreeg zo veel informatie die niet altijd klopte met het beeld dat ik had. Ik ontdekte dat ik dezelfde job in een heel andere context kon uitoefenen. Via via kwam ik in contact met een directeur van een cultureel centrum en daar ga ik nu aan

de slag. Alles is kleinschaliger, meer technisch en minder extreem gedigitaliseerd. Dat geeft me minder stress. Ik kan ook de werkuren beter combineren met mijn gezin, een grote stap vooruit … .'

Better to burn out than to fade away?

Een kwaliteit die bij veel van onze klanten bovendrijft, is loyaliteit. Ze houden vast aan hun job, team, passie of simpelweg de vertrouwde gewoonte. De stap om hun loopbaan in handen te nemen, stellen ze uit. Grenzen worden steeds wat verschoven. Sommigen houden krampachtig vol en dan durft wat niet buigt al eens barsten. Steeds meer werknemers belanden zo in een *burn-out*. Veel risicofactoren zijn inherent aan het werken binnen de culturele sector: toenemende specialisatie, beperkt eigenaarschap, tijdelijk stresserende producties en wisselende teams. Het is belangrijk om die mensen te ondersteunen door te werken aan grenzen en door actief andere energiebronnen te ontdekken. Een energiedagboek bijhouden levert al heel wat informatie op.

Aan zet

Zoals elke scène gekleurd wordt door het volledige verhaal, moeten ook wij, als loopbaancoach, op zoek naar de rode draad. We beperken ons niet tot het werkdomein, en bekijken het individu vanuit zijn of haar levensloopbaan. We houden rekening met zijn levensfase en hoe die doorspeelt in de loopbaanvraag. De uitdaging bestaat erin om de persoonlijke doelen en ambities van de klant af te stemmen op zijn functie: de puzzel moet volledig passen.

We geloven dat elke klant het antwoord op z'n vragen zelf heeft. De gesprekken zijn een onderdeel, het grootste proces ligt in z'n eigen handen. We stimuleren dat door opdrachten mee te geven: vragenlijsten, testen, associatie-oefeningen, kwaliteitsanalyses, … . Dat brengt een gericht leerproces op gang. Ieder krijgt daarvoor de tijd die nodig is. Gesprekken gebeuren zowat om de twee weken, een volledige begeleiding duurt een drietal maanden.

Als werknemers en zelfstandigen hier buiten stappen, voelen ze zich beter in hun job. Ze weten wat ze waard zijn, kunnen hun sterke punten vertalen én benutten. Zo kunnen ze zich beter afstemmen op de arbeidsmarkt en gerichter zoeken naar een job op hun maat. Eigenlijk versterken ze hun positie. Omdat ze duidelijk voor ogen hebben wat ze willen, en geleerd hebben hoe er te geraken.

Annelies Droogmans is projectcoördinator bij het Levanto-loopbaancentrum

Op pensioen gaan als podiumtechnicus, kan dat wel?

Maarten Bresseleers

Dat we *langer* zullen moeten werken, beseft iedereen. Langer moet je in België interpreteren als het niet vroeger stoppen dan de officiële pensioenleeftijd. Die is nog altijd vijfenzestig jaar. Maar daar wringt het schoentje al een hele tijd. Het percentage werkende 55-plussers bedroeg vorig jaar in Vlaanderen maar 38 % tegenover goed 47 % in de zevenentwintig landen van de Europese Unie . Daarenboven zullen tegen 2015 tot 300.000 mensen – de zogenaamde babyboomers – de arbeidsmarkt verlaten hebben. Die moeten vervangen worden door een generatie die minder talrijk is. Daarom wordt het cruciaal duurzame loopbanen te scheppen en zo iedereen langer aan het werk te kunnen houden. Niet alleen om te zorgen dat onze economie blijft draaien, evengoed om onze sociale welvaart te behouden. In de discussies over die uitdaging duikt vaak het concept op van *werkbaar werk*. Maar wat is *werkbaar*? En hoe pas je dat toe op de loopbanen van podiumtechnici?

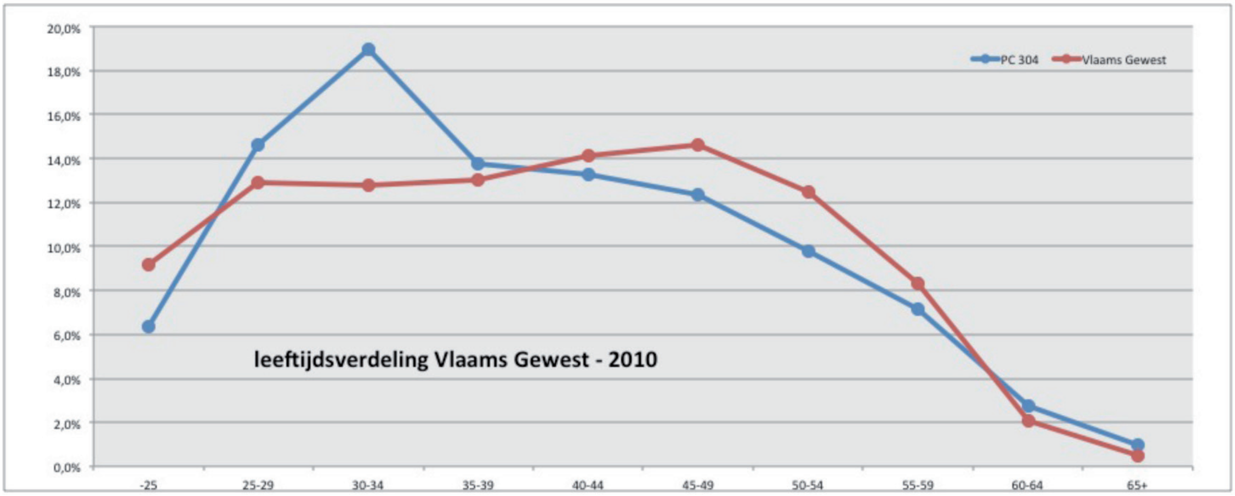

Vlaanderen startte enkele jaren geleden een monitor op om te achterhalen hoe de werkbaarheid op de arbeidsmarkt evolueert. Die werkbaarheids-monitor meet vier belangrijke aspecten van arbeidskwaliteit: de **psychische vermoeidheid** (werkstress), **het welbevinden in het werk** (motivatie), **de leermogelijkheden** en de **balans tussen werk en privé**. Werkbaar werk houdt in dat je door het werk gemotiveerd wordt en kansen krijgt om bij te leren. Het houdt ook in dat je er niet problematisch overspannen van wordt, en dat de balans tussen werk en privé in evenwicht is.

De kwaliteit van de arbeid komt tot stand binnen een context waarin een hele reeks factoren een rol spelen. Mogelijke sleutels op de werkplek zelf om de werkbaarheid van jobs te verbeteren zijn:

- de **werkdruk** (werktempo, tijdslimieten);
- de **emotionele belasting** (vooral bij *contactberoepen*, zoals verpleging, bijvoorbeeld);
- **afwisseling in het werk**;
- **autonomie in het werk** (de mate waarin je invloed hebt op de planning en de organisatie van het werk);
- de mate waarin je door je **directe leiding** wordt **ondersteund**;
- de **arbeidsomstandigheden** (veiligheids- en gezondheidsrisico's).

Uiteraard hebben nog andere factoren een invloed, zoals de persoonlijke thuissituatie, de vrijetijdsbesteding en de loon- en arbeidsvoorwaarden in de organisatie waarvoor je werkt. Maar die worden niet in de monitor gemeten. De combinatie van alle factoren maakt dat een bepaalde job meer of minder werkbaar is, en dus meer of minder kansen in zich draagt dat over de jaren heen mensen uit de boot vallen. In 2010 bleek uit deze monitor dat maar 54 % van alle jobs in Vlaanderen als kwaliteitsvol of duurzaam te bestempelen was.

Hoe passen we dit toe op de situatie van podiumtechnici? Omdat er nog geen studies verschenen over podiumtechnici in Vlaanderen, valt er voorlopig weinig concreets te zeggen. Al vangen we natuurlijk geregeld signalen op van bijvoorbeeld rugklachten of burn-outs. In het algemeen stellen we in ieder geval een ondervertegenwoordiging vast van het aantal 50-plussers in de sector, hoewelal zit ook hier evolutie in zit.

In het vermakelijkheidsbedrijf (PC 304) bedroeg het aandeel 50-plussers 20,6 % in 2010 (tegenover 23,4 % in het gehele Vlaamse Gewest), terwijl dat vijf jaar geleden nog 15,7 % bedroeg (tegenover 19 percent, in het gehele Vlaamse Gewest). Er is dus een duidelijke vergrijzing ingezet.

Aandacht voor de duurzaamheid van jobs is in onze sector pas de laatste jaren gegroeid, samen met de professionalisering van het personeelsbeleid. De tijdelijkheid van vele organisaties, onder meer omwille van de subsidiereglementering, en het vele freelance werk van podiumtechnici, maken dat het thema voorlopig nog weinig onder de aandacht komt. En vaak te laat. Hoe dan ook zullen er vragen opduiken eens je de 50 passeert, als je je bewuster gaat bezighouden met het 'einde' van je loopbaan. Ben je op dat moment nog voldoende opgeleid om met de nieuwste apparatuur te werken? Blijf je als freelancer actief? Slaag je er nog in om voldoende opdrachten binnen te halen? Neemt jouw werkgever initiatieven om je job werkbaar te maken/te houden?

Duurzame loopbanen zijn een belangrijk aandachtspunt bij het Sociaal Fonds voor de Podiumkunsten, en het stimuleren van werkbaar werk is er een cruciaal onderdeel van. Vanaf 2013 willen we de bestaande situatie in kaart brengen, om op basis daarvan concrete acties uit te werken. Zowel naar werknemers als naar werkgevers toe. Maar wacht niet om het thema al bespreekbaar te maken op de eigen werkplek, want de uitdagingen zullen nog sneller opduiken dan verwacht.

■

Maarten Bresseleers is coördinator van het Sociaal Fonds voor de Podiumkunsten

DTS²

DUTCH THEATRE SYSTEMS & SERVICES

Adres Duinkerkenstraat 44
9723 BT Groningen
Telefoon +31(0)50 316 82 60
E-mail info@dts-2.com
Website www.dts-2.com

Wie zijn wij?

Wij zijn ... een fris en jong bedrijf dat met beide benen stevig op de grond staat. Wij zijn een dynamisch team met – alles bij elkaar – ruim 180 jaar ervaring in het bedenk-en, ontwerpen, installeren en onderhouden van theater-automatisering. Aandacht en zorg voor onze klanten staan bij ons voorop. Dat lijkt een open deur, maar ... wij bewijzen het u graag!

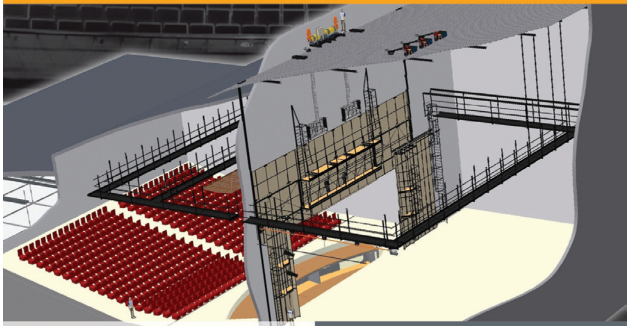

- Service
- Besturingssystemen
- Hijstechniek
- Heftechniek
- Constructietechniek

Wat bieden wij u?

Wij bieden u een full service, dynamisch en langdurig partnership aan. Concreet betekent dit voor u een compleet aanbod variërend van component en subsysteem tot volledige theater-automatisering.

FULL SERVICE SUPPLIER

UW PARTNER VOOR THEATERTECHNIEK, ONDERHOUD EN SERVICE

Auvicom

Auvicom Group zet z'n deuren open en nodigt U uit !

'Behind the scenes'

Auvicom rental, Auvicom sales, Av Concept en Av Technics organiseren op 31 augustus en 01 september opendeurdagen in hun nieuw magazijn en burelen gelegen in de industriezone 3A - suikerkaai 40d te 1500 Halle. Op vrijdag 31 augustus richten we ons vooral op de Pro-klanten - een klein seintje via mail of telefoon volstaat om Uw aanwezigheid aan te kondigen. Op zaterdag wordt het grote publiek vrij uitgenodigd.
Auvicom group maakt van deze gelegenheid gebruik om de laatste technieken op audiovisueel vlak voor te stellen. Zowel de verhuurdivisie als de verkoopdivisie zullen demo-standen opstellen waar de laatste technische snufjes zullen gepresenteerd worden.
Een leuke verrassing wordt voor iedere bezoeker voorzien!

Auvicom
Rental - Sales - Service division
Suikerkaai 40d - Zone3A
1500 Halle
BelgiumTel +32 (0)2 380 10 44
scenes@auvicom.be

STUDIEBUREAU VOOR THEATERBOUW

TTAS

Blekerijstraat 30/001 B-9000 GENT
Tel. : 32 (0)9/233 79 30
info@ttas.be
www.ttas.be

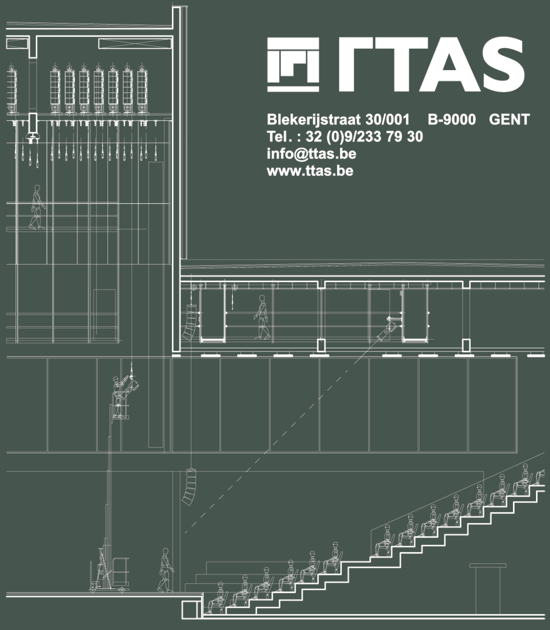

LANGSDOORSNEDE GROTE ZAAL C-MINE GENK (2010)

HET EINDE VAN 35 MM-FILMPROJECTIE.

2K- BEGRIPSVERWARRING UITGEKLAARD

Maarten Alexander

2012 is voor filmvertoners een schakeljaar. Eind dit jaar zullen zo goed als alle bioscopen in Vlaanderen uitgerust zijn met digitale 2K-apparatuur, dankzij een gezamelijk onderhandeld aankoopcontract. Dat ook de laatste bioscopen stoppen met het vertonen van film op 35mm, zal duidelijk effect hebben op de beschikbaarheid van films op die drager. Iets wat ook cultuurcentra met een eigen filmprogrammatie zullen merken. Zij staan daarom voor een dilemma.

In STEPP#02 van december 2011 verscheen een uitgebreid artikel over de digitale transitie. Welke ontwikkelingen zijn aan de gang? Wat brengt de toekomst? En vooral: wat zijn de opties? Welke apparatuur wordt gebruikt voor de vertoning van digitale films en wat is de kostprijs? Een aantal punten verdienen extra duiding.

De context.
Vanaf 2005 kwam de overgang naar digitale vertoning in een stroomversnelling toen zeven Hollywood-majors zich verenigden en een set richtlijnen en kwaliteitsnormen publiceerden onder de naam *Digital Cinema Initiatives (DCI*). Het gaat om een reeks normen voor verschillende aspecten van film: resolutie, kleur, contrastratio, helderheid, geluid en beveiliging. Die normen vormen vandaag de technologische standaard voor digitale filmvertoning. Bedoeling is om een kwaliteitsniveau te waarborgen, maar ook om de cinema-industrie te vrijwaren van verschillende formaten en onderling incompatibele apparatuur. Er werd een standaard gezocht, vergelijkbaar met 35mm voordien. Daarnaast speelde ook de beveiliging een belangrijke rol. De DCI-specificaties golden als leidraad voor fabrikanten van projectie-apparatuur.
Belangrijke opmerking is dat 'digitale cinema' een generiek begrip is, niet te verwarren met wat gemeenzaam *D-cinema* wordt genoemd. Spreek je over 'digitale cinema', dan gaat het over alle vormen van digitale vertoning, van DVD over Blu-Ray tot 2K of hoger. Films dus waarbij beeld en geluid niet vasthangen aan pellicule, maar bestaan uit bits en bytes. *D-cinema* verwijst enkel naar digitale audiovisuele vertoning op 2K-resolutie of hoger, waarbij de projectie-apparatuur verplicht moet voldoen aan de DCI-richtlijnen. Het is deze *D-cinema* die de klassieke 35mm film vervangt.

2K – BEGRIPSVERWARRING
Naar aanleiding van het vorige artikel dat in STEPP verscheen, willen we graag de begripsverwarring uitklaren die bestaat over 2K.
Spreek je over 2K spreekt, dan heb je het over resolutie of aantal beeldpunten. Bij 2K is dat 2048 pixels per regel en dat 1080 regels onder elkaar. 2K is de standaardresolutie van *D-cinema* - volgens de DCI normering dus. Projectoren als de Barco DP2K-15C voldoen aan die normering. *E-cinema* projectoren zoals de Sanyo PLC-HF1500 kunnen echter ook een resolutie van 2K aan. Die projectoren zijn echter niet DCI-gecertificeerd. **Heb je zo'n projector, dan kan je onmogelijk een film van een distributeur afspelen.** Wel zo'n drie maand later de dvd of *Blu-ray.*

Effect op de vertoning
In een digitale context wordt de distributiekopie die de 35mm kopie vervangt, een *Digital Cinema Package (*DCP) genoemd. DCP's worden naar de vertoner gebracht via het web, via satelliet of - voorlopig nog het meest courant - via transport van een harde schijf waar de film op staat. De vertoner krijgt bij zijn DCP een zogenaamde *Key Delivery Message* (KDM): een digitale sleutel die je in staat stelt om de film te vertonen. DCP's zijn immers versleuteld: het filmbestand wordt voorzien van een encryptie, een blokkering die enkel met die specifieke KDM kan worden ontgrendeld. Een KDM codeert daarbij zowel op niveau van het digitale filmbestand zelf, als op niveau van de projector en de server. Met een specifieke KDM kan je dus enkel de respectievelijke film afspelen in zaal X op projector/server Y (met gespecificeerd servernummer). En enkel op het afgesproken uur. Zo wordt vermeden dat er eenmalig wordt betaald voor een film, die dan door (andere) vertoners op niet afgesproken momenten wordt vertoond.

Twee mogelijkheden
Beschikt een vertoner niet over apparatuur die voldoet aan de DCI-standaarden, dan kunnen geen distributiekopijen afgespeeld worden. Wil je als cultuurcentrum films blijven vertonen, heb je twee mogelijkheden - elk met specifieke voor- en nadelen:
Ofwel investeer je in een **volledige *D-cinema* installatie** (2K, goedgekeurd volgens de DCI standaarden).
- <u>Voordeel</u> is dat de vertoner in principe (na een eventueel *window*) toegang krijgt tot alle films die in distributie zijn (ook de Vlaamse films). Er zijn bijkomende mogelijkheden zoals *alternatieve content* (opera, tv-series, gamen, sportwedstrijden op groot scherm, ...).
- <u>Nadeel</u> is de hoge investeringskost, zeker voor cultuurcentra met hun relatief lage frequentie aan vertoningen.
Ofwel kies je voor het alternatief van **hoogwaardige *high-definition* beamers** voor de vertoning van films op *Blu-ray* of dvd. Dit soort installaties wordt ook wel *E-cinema* genoemd. Ook het *streamen* van films is mogelijk via *video-on-demand* toepassingen, maar deze technologie staat nog niet op punt.

- <u>Voordeel</u> van *Blu-ray* is de significant betere projectiekwaliteit in vergelijking met dvd. Zeker voor projectie op grote schermen - met een degelijke projector wordt in een kleinere zaal toch een behoorlijke projectiekwaliteit gegarandeerd. Dvd biedt dan weer een veel grotere keuze.

- <u>Nadeel</u> met dvd en *Blu-ray* is de onzekerheid over het gamma films dat op dit formaat wordt uitgebracht, en wanneer die films beschikbaar zijn. Met een *E-cinema* oplossing moet je dus langer wachten voor je een film kan vertonen. Vraag is natuurlijk of cultuurcentra moeten blijven programmeren zoals ze dat vandaag doen. Moet het systeem van trimestriële of jaarbrochures volgehouden worden als dat in de context van een E-cinema de programmatievrijheid in de weg staat?

Kostprijs
De kostprijs voor een *DCI-compliant* 2K-installatie (*D-cinema*) met projector, server, installatie en bijhorende garanties bedraagt minimaal € 65.000. Dit is zonder eventuele extra werken aan airconditioning, geluidsinstallatie of bekabeling van de projectiecabine. Belangrijkste merken met DCI goedgekeurde projectoren in de catalogus zijn: Barco, Kinoton, Christie en Sony.
Het alternatief – een *E-cinema* installatie – is minder duur: een goede installatie kan in principe al voor iets meer dan € 20.000. Het belangrijkste – en duurste – element is de projector zelf. Een goede projector is wel nodig voor een aanvaardbaar kwaliteitsniveau. De twee projectoren uit het vorige artikel (STEPP#02, december 2011) zijn zeker geschikt voor een *E-cinema* oplossing.
Met een *D-cinema* installatie kan je ook dvd's of *Blu-ray's* afspelen. Omgekeerd is dat niet het geval.

En verder...
Wat betreft cultuur- en gemeenschapscentra, en andere vertoners die cultuurspreiding als (deel van hun) missie hebben, willen we een belangrijke overweging aanstippen die rechtstreeks met digitalisering verband houdt.
De openbare beleving van film en andere audiovisuele content is aan het transformeren. Openbare vertoners kunnen zich in een tijdperk van thuisconsumptie, *on demand,* en een explosief gestegen vrijetijdsaanbod niet handhaven als ze zich beperken tot louter filmprojectie. Afhankelijk van hun profiel moeten ze op zoek naar hun eigen meerwaarde: een meer creatieve programmatie aanbieden, breder dan wat courante distributeurs in de markt zetten; een gidsfunctie

opnemen, meer aandacht geven aan omkadering en/of gemeenschapsvorming rond het audiovisuele; een actiever en inter-actiever betrekken van het publiek. Digitale projectie biedt hiertoe belangrijke kansen, niet in het minst voor cultuur- en gemeenschapscentra. Het komt er dus op aan de digitale filmwerking als kans aan te grijpen voor een sterkere filmcultuur in de lokale gemeenschap. Dit lijkt ons een belangrijk element in de verantwoording van dergelijke zware investeringen.

Conclusie

2K biedt vertoners de beste garanties op een actueel en divers aanbod zonder in te boeten op projectiekwaliteit en beschikbaarheid. De zware investering wordt gemotiveerd door het groeiende belang van de audiovisuele cultuur in onze samenleving, het grote aanbod aan kwaliteitsvolle Vlaamse en buitenlandse films op (exclusief) DCP formaat, en de grote publieke belangstelling voor film.
Cultuur- en gemeenschapscentra die niet kunnen investeren in 2K ,hoeven hun deuren niet te sluiten: *Blu-Ray* en DVD vormen een waardig alternatief.

Teksten beschikbaar op www.bamart.be.

2K IN CIJFERS

De verschillende prijsopgaven uit het vorige artikel moeten genuanceerd worden.

In concreto zijn er maar twee technische opties:

***D-cinema installatie*:** een 2K projector + 2K mediaserver waarbij de installatie voldoet aan de DCI normering. Aan een dergelijke installatie kan je ook een DVD- of Blu-ray speler koppelen.
Een volledige 2K installatie (DCI *compliant*) kost minstens 65.000 euro. In dit bedrag zijn geen extra kosten voorzien zoals werken aan airconditioning, geluidsinstallatie of bekabeling van de projectiecabine.

E-cinema installatie: HD of 2K projector + DVD, *Blu-ray* speler (waarbij de projector niet DCI genormeerd is en dus maar goed 1/3 kost in vergelijking met een *D-cinema* projector). Voorbeelden zijn de *Full HD* projector *Panasonic PTDZ110* of de 2K projector *Sanyo PLC-HF1500* die in het vorige artikel besproken werden. De Sanyo kan een resolutie van 2K aan, maar je kan er geen DCP's mee vertonen.
Een HD projector als de *Panasonic PTDZ110 FullHD* of de *Sanyo PLC-HF1500* koppelen aan een *D-cinema* server is mogelijk, maar in de praktijk niet zinvol.
Zoals hierboven geschetst, codeert de KDM zowel op niveau van de *file* als op niveau van de projector en server. Met deze opstelling kan je dus enkel niet versleutelde content zoals DVD's en Blu-rays afspelen. Geen films van distributeurs.

Maarten Alexander is stafmedewerker audiovisuele kunsten bij BAM (Instituut voor beeldende, audiovisuele en mediakunst)

Bronnen:

Cultuurcentra en digitalisering, Dirk De Wit & Maarten Alexander, BAM, 2011.
Digitale cinema in Vlaanderen, Eindrapport van een onderzoek in opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM), Sophie Vinck & Nils Wallravens, IBBT-SMIT, Vrije Universiteit Brussel, 2011.
Digitale Cinema: Veranderingen, kansen en uitdagingen voor de bioscoop- en distributiesector, Ann Overbergh, BAM, 2009.
Hd versus 2K, Frank Moens, Fonk vzw, 2011.
Voorbij de vertoning, Analyse van het Vlaams audiovisueel vertoning- en distributieveld, Ann Overbergh, BAM, 2011.
Teksten beschikbaar op www.bamart.be. www

DE KUNSTBERG LIGT IN BORGERHOUT

Midden in Borgerhout wordt hard getimmerd aan Matterhorn, een nieuwe thuis voor drie theatergezelschappen: Laïka, de Roovers en Muziektheater Transparant. De nieuwe artistieke berg verrijst in een voormalige opslagplaats op slechts enkele honderden meters van cultuurhuizen Roma en Rataplan.

Ingrid Vranken

De drie gezelschappen hebben een zeer uiteenlopende artistieke praktijk, maar ook verschillende raakpunten. De reden waarom ze in het verleden al meermaals samenwerkten. Laïka maakt een 'Theater der zinnen': voorstellingen en installaties voor kinderen, jongeren en volwassenen. Ze laten zich inspireren door de kinderlijke verwondering en de verrassende ontdekking van de wereld. Het interdisciplinaire karakter van hun werk ligt in de sterke nadruk op het beeldend en tastbaar aspect. Ze toeren internationaal en spelen vaak op inspirerende locaties. Muziektheater Transparant creëert vernieuwend muziektheater voor een breed publiek. Daarvoor gaan ze samenwerkingen aan met internationale kunstenaars uit verschillende disciplines. De focus ligt op het vocale en de confrontatie tussen oude en nieuwe muziek, waarbij ze graag hedendaagse muzikanten ondersteunen in het ontwikkelen van hun werk. De Roovers, tenslotte, is een collectief van toneelspelers/theatermakers, opgericht in 1994 door afgestudeerden aan het Conservatorium van Antwerpen. Bij hen ligt de nadruk op tekst: van klassieke theaterstukken tot romanbewerkingen. De drie gezelschappen brengen in hun projecten verschillende disciplines samen en schuwen het experiment niet. Toch blijven hun voorstellingen toegankelijk en gericht op een breed publiek. Breed, ook omdat kinderen en jongeren een belangrijk en evenwaardig publiek vormen voor de drie gezelschappen.

Al in 2004 speelde bij de drie ensembles het idee om hun krachten te bundelen en een oplossing te vinden voor het nijpend tekort aan repetitieruimte. Samen met Stad Antwerpen werd gezocht naar een geschikte locatie, en in 2009 werd het gebouw in Borgerhout voorgesteld: een oud magazijn met veel charme en ruimte, maar met nood aan een complete verbouwing. Om de renovatie te bekostigen werd beroep gedaan op middelen van de Europese Unie, de Vlaamse Gemeenschap, Provincie Antwerpen en Stad Antwerpen. De laatste verleende de nieuw opgerichte vzw Matterhorn meteen een concessie van dertig jaar op het gebouw - in plaats van de gebruikelijke negen. Het uittekenen, breken en bouwen kon beginnen.

De vraag van de gezelschappen was duidelijk, maar niet evident: ze hadden alle drie nood aan een degelijke kantoor- en repetitieruimte. Samenwerken op vlak van infrastructuur drukt kosten en lasten. Daarbij bevordert het de dynamiek tussen de drie toneelgroepen, zowel op organisatorisch als op artistiek vlak. Zonder te moeten inboeten aan eigenheid (en eigenzinnigheid). Maar ook binnen de gezelschappen verkleint de afstand tussen de zakelijke en artistieke werking nu organisatie en creatie onder één dak verenigd worden. Artistieke dynamiek, interdisciplinariteit en kruisbestuiving

Xxxx, *Xxxx* ↑

Matterhorn, *Stef Stessels* ↑

komen er ook doordat Matterhorn de deur wagenwijd openzet voor jong talent, artistiek experiment en initiatieven uit de buurt.

Alle drie willen de gezelschappen een sterke plaats innemen in hun kleurrijke nieuwe buurt, en Matterhorn een duidelijk sociale dimensie geven. Dat bewijst ook de samenwerking met vzw Kopspel, co-promotor van het project. Kopspel heeft als missie laaggeschoolde allochtone jongeren en nieuwkomers kansen te bieden binnen de brede culturele sector. Jongeren uit het atelier *Het Keerpunt* binnen de constructiewerkplaats *Brede School* krijgen de kans om mee te werken aan de eerste en de laatste fase van de verbouwing. Maar ook na de renovatie wil Matterhorn de toegang openhouden voor de buurtbewoners: ze krijgen de mogelijkheid om gebruik te maken van de ruimtes voor buurtprojecten en zullen steevast uitgenodigd worden op toonmomenten en try-outs.

Omdat de repetitiezalen niet geschikt zijn voor het ontvangen van een groot publiek, is de band met de diverse kunstorganisaties uit de buurt erg belangrijk. ROMA en Rataplan zijn geen concurrenten, maar juist goede partners. En ook het andere Antwerpse samenwerkingsproject De Studio stapt mee in het netwerk. Matterhorn staat voor de creatie en de repetitie, bovengenoemde organisaties leveren de ruimte voor presentatie.

Maar zover is het voorlopig nog niet. De meest intensieve fase van de renovatiewerken gaat nu van start. Voor het ontwerp werd beroep gedaan op architect Joachim Walgrave en Buro Bouwtechniek. Zij leverden onder andere de expertise op het vlak van akoestische studie. Met de technische medewerkers van de verschillende gezelschappen werd grondig uitgezocht wat hun specifieke noden en eisen zijn. Het intensief overleg vormde het uitgangspunt van het ontwerp. Het lijkt een evidentie dat een dergelijke ruimte volledig in functie staat van de gezelschappen en hun creaties. Toch is dat helaas vaak niet het geval.

Wat meteen opvalt bij het betreden van het gebouw, nu nog een bouwwerf, is de lichtheid en het immense volume in diepte èn hoogte. Het pand bestaat uit vier bouwlagen, en is 15 meter breed op 40 meter diep. In de diepte bestaat het gebouw duidelijk uit drie zones. Het voorste deel van het pand - aan de straatzijde - is voorzien voor kantoorruimtes op verschillende etages, met op de eerste verdieping de kantine en ontmoetingsplaats. Dit deel van het pand blijft nagenoeg intact, de investering is minimaal want er wordt op een doordachte manier gebruik gemaakt van de bestaande

Matterhorn, *Stef Stessels* ↑

structuur. Ecologisch én financiëel is dat een stevige besparing. Het achterste gedeelte wordt volledig ingenomen door repetitieruimtes. Vier in totaal. De middenzone, met een lichtere structuur, wordt afgebroken en maakt plaats voor een patio. Aan de randen van deze lege tussenzone worden opslagruimtes voorzien en die patio vormt naast een ontmoetingsplek meteen ook een akoestische buffer. Akoestiek is een zeer belangrijk punt - zowel vanuit artistiek als technisch oogpunt. Maar ook uit bekommernis voor de geluidsoverlast in de buurt werd ervoor gekozen om in dat achterste deel een betonnen *box* op te trekken. Daarbinnen bevinden zich de vier repetitielokalen: ideale akoestische omstandigheden in de zalen, en een minimum aan overlast erbuiten.

De *repetitiezone* wordt ook in de hoogte verder uitgebouwd. De toren was een van de redenen om het gebouw om te dopen tot Matterhorn. Het schept de mogelijkheid om op het gelijkvloers een repetitieruimte te creëren met een hoogte van 5 meter, bedoeld voor het afmonteren van de voorstellingen en repetities met decor. Een luxe die de gezelschappen nieuwe mogelijkheden biedt, en die zonder enige twijfel het artistieke werk zal vergemakkelijken en versterken. Er moet nu niet langer beroep worden gedaan op de presentatieplekken waar enkele dagen voor de première licht, geluid en decor worden uitgetest en geperfectioneerd. Inpakken, wegwezen, spelen!

Ook het ecologische aspect was belangrijk bij het tekenen van de plannen. De bestaande structuur van het gebouw wordt zoveel mogelijk behouden en er worden duurzame en verantwoorde materialen gebruikt.

De combinatie van al die factoren maakt van Matterhorn een schoolvoorbeeld van aandacht voor het huidige cultuurbeleid. Het wordt een plek voor experiment en creatie, met aandacht voor ecologie op vlak van infrastructuur. Een ruimte voor samenwerking en clustering op vlak van beheer en organisatie, en een gelegenheid, tenslotte, voor maatschappelijke inbedding en samenwerking met andere culturele initiatieven. Kinder- en jongerentheater, met alle aandacht voor het multidisciplinaire karakter van de gezelschappen: Matterhorn wordt een knap nieuwe trefpunt in Antwerpen. Laat de beklimming beginnen!

Ingrid Vranken is freelance recensente voor theater

© Martina Novoz·msk·

NETWERKDAG SCENOGRAFIE

oktober 2012

Volg ons op www.stepp.be

© Rv

NAOMI KERKHOVE: VAN INKT TOT DRAAD

tekst Jessica Ballenger

In het hoofd van scenografe Naomi Kerkhove begint de creatie van een ruimte met zwarte inkt en een stukje wit papier. Deels geïnspireerd door experimentatoren en surrealisten als René Magritte, Tim Burton, Keith Haring en Olafur Eliasson, verandert ze tekeningen en patronen in een driedimensionale wereld, gemaakt van stof en draad. Daar ontstaat dan een wisselwerking tussen het publiek en het theaterstuk. Kerkhove's werk is een speelse combinatie van ruimtelijkheid en vorm, met een knipoog naar alledaagse voorwerpen. *White Out* en *Valies* zijn recente werken, die in première gingen in het kunstencentrum BUDA in Kortrijk en de Vooruit in Gent. Haar ontwerpen voor de theaterproductie *Madame Très Bleue*, geregisseerd door Sandra Carota, zijn deze zomer te zien op het Aberdeen International Youth Festival en het International Youth Arts Festival in Londen. Kerkhove is actief als artieste bij WP Zimmer in Antwerpen, waar ze deel uitmaakt van de internationale groep voor jonge kunstenaars die werken rond dans, fysiek theater, performance en mengvormen ervan.

Xxxx, *Xxxx* ↑

Naomi Kerkhove studeerde aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Gent en ontdekte al gauw de technische zijde van de theaterwereld - als productieassistent tijdens het Theater aan Zee Festival in Oostende. Theorie omzetten in praktijk is bepalend voor de manier waarop Kerkhove te werk gaat. Ieder ontwerp ontstaat door *trial and error* en vergt een grote dosis doorzettingsvermogen. En honderden kapotte naalden. Kerkhove legt uit: 'Ik benader mijn ontwerpen en werk eerder technisch, waarbij ik rekening houd met licht, geluid en beweging van de verschillende stukken, met de visuele textuur en patronen van het decor, en met hoe het geheel de acteurs en het publiek beïnvloedt.'
Live videobeelden, geprojecteerde mini-decorstukken die een virtueel 3D-decor creëren op schaal, zelf uitgevonden hefbomen en katrolsystemen, kostuums uit 'intelligent textiel', ingebouwde computers: het zijn maar enkele manieren waarop Kerkhove esthetiek en mechanica met elkaar verzoent. De gebruikte technieken zijn afhankelijk van iedere productie, maar altijd is de zwarte draad op het witte doek aanwezig.
Volgens Kerkhove geeft het gebruik van zwart en wit vrij spel aan de verbeelding van de kijker. 'De eenvoud ervan staat open voor interpretatie en leidt het publiek naar wat op het podium gebeurt. De twee kleuren maken het makkelijker om over te schakelen van realiteit naar surrealisme. De interactie gaat echter verder dan het vormen van een mentaal beeld. Het publiek wordt als het ware uitgenodigd om het decor met eigen handen aan te raken en te her-vormen.' Kerkhove maakt ook ontwerpen *live* op het podium en geeft die mee aan het publiek.
Ze gebruikt verschillende lagen stof en creëert diepte met in zwarte draad geborduurde patronen in een soort draagbare wereld van bekende huishoudelijke artikelen. Stoelen en tafels, bijvoorbeeld. Op een dag ontdekte ze Alushape, een vlamvertragende en vervormbare stof, ontwikkeld door ShowTex. Daarmee ontwierp ze driedimensionale objecten zonder stijfsel nodig te hebben of andere manieren te moeten verzinnen om hun gewicht en vorm te ondersteunen. Alushape heeft een zeer lichte aluminium kern en kan langs beide zijden bedekt worden met canvas, wol, molton en allerlei geweven of niet-geweven stoffen. Kerkhove gebruikt een naaimachine om huizen, vliegtuigen, bomen en andere decorstukken te maken in Alushape, bedekt met witte Cyclo 200 CS. 'Grootte is geen probleem', zegt Kerkhove. 'De kleine structuren ondersteunen hun eigen gewicht en via video en projectie worden schaal en verhouding omgezet in *real time*. Zo kunnen afmetingen van de originele stukken continu worden aangepast en weten de acteurs de virtuele wereld te beïnvloeden door de fysieke vorm van het decor te wijzigen.'

JTSE 2012
International exhibition of scenic equipment - 16th edition
show
DOCK PULLMAN
audio live
DOCK EIFFEL
lighting
DOCK HAUSSMANN
meeting center
DOCK PULLMAN
Free on-line registration at www.jtse.fr
© Kenneth Poulsen

Xxxx, *Xxxx* ↑

Kerkhove gebruikt 200 grams brandvertragend Cyclo, uitsluitend vanwege de zichtbaar ruwe structuur en natuurlijke textuur. 'Experimenteren met ruimtelijkheid is een andere manier om te spelen met de werkelijkheid. En de stof behoudt zijn textuur op iedere schaal. De set wordt op dat moment een flexibel oppervlak dat telkens weer kan worden aangepast. Het feit dat de stukken kunnen worden aangeraakt overbrugt de kloof tussen publiek en decor. Ik wil mensen uitnodigen om het decor binnen te stappen, en hen hopelijk de kinderlijke verwondering te laten herbeleven zoals wanneer Mary Poppins een tekening in stoepkrijt instapt.'

Andere aspecten van de kindertijd komen terug in Kerkhove's nieuwste werk voor *Madame Très Bleue*, een jeugdtheater-productie. Het verhaal over de menselijke omgang met macht en onmacht wordt verteld in zwart-wit door een groep jonge acteurs . Ze voeren videowerk uit en manipuleren het projectieoppervlak tijdens de voorstelling. Tien zachte witte matrassen, een zwarte dweil en een overmaatse sigaret en asbak gemaakt in Alushape vormen de basis voor een schaarse en postmoderne set. De matrassen vormen een wankele stapel waarop de kinderen balanceren, en zijn tegelijk de rustgevende omgeving waar ze in slaap gewiegd worden. Het zijn overmaatse kussens waarmee een speels kussengevecht wordt gehouden, maar toch lijkt het geheel eerder op een oorlogsgebied. Verspreid over de vloer nodigen ze het publiek uit, en later worden ze gebruikt om een muur te vormen. Kerkhove ontwierp ook een auto en poppen van stof, zodat de acteurs hun verhaal op de matrassen kunnen projecteren met een minicamera.

Regisseur Sandra Carota werkt regelmatig samen met Kerkhove en is gefascineerd door haar scenografie. 'Het is ongelooflijk hoe ze er telkens in slaagt een volledig universum op het podium te creëren met een stukje stof en draad. Het gezoem van de naaimachine geeft een gevoel van magie en verwondering. Alsof een betoverd spinnenwiel samen met de acteurs het verhaal vertellen. Voor *Madame Très Bleue* was het essentieel de acteurs een interactieve rol te geven in de wereld om hen heen, en een intieme omgeving te creëren voor het publiek. En dat is nu net wat ze zo goed doet.'

■

Jessica Ballenger is Marketing Manager bij Showtex België

Xxxx, *Xxxx* ↑

AGENDA

EXPO

tot 17 07 12

Brussel

Contour on tour

In de lokettenzaal van het Vlaams Parlement brengt curator Hans Martens twaalf (video)kunstenaars samen. Tegelijk is het een *state of the art* van de Vlaamse videokunst van het laatste decennium, met o.a; David Claerbout, Hans Op de Beeck, Michael Borremans, Anouck De Clercq, Wim Catrysse, Nicolas Provost,… De tentoonstelling is knap opgebouwd in een architecturale structuur met verschillende donkere ruimtes.
Ijzerkruistraat 99
Deloketten@vlaamsparlement.be
www.contourmechelen.be

09 06 12 tot 16 09 12

Leiestreek

Efemeer

Efemeer is een openluchtexpositie met de Leie als oorsprong. Van belang zijn de natuur en de natuurlijke elementen, al dan niet met elkaar verbonden: water, lucht, vuur, licht, geur, geluid, met onder andere de participatie van de geluidskunstenaar Aernoudt Jacobs.
Langs de Leie van de brug van Sint-Martens-Leerne tot aan de brug van Grammene.
www.deinze.be

09 06 12 tot 16 09 12

Kassel

Documenta

Voor de dertiende editie van deze hedendaagse tentoonstelling werd de Amerikaanse Carolyn Christov-Bakargiev aangesteld. Waarschijnlijk zal er slechts één Belgische deelnemer zijn, maar wel een naam met klank: Francis Alys. Hij maakt voor Documenta een nieuw werk over het conflict in Afghanistan. De volledige lijst van de deelnemers wordt meestal pas vlak voor de opening aangekondigd. Toch raakten enkele namen bekend, zoals de Zuid-Afrikaan William Kentridge die in de Muntschouwburg de regie en scenografie verzorgde van *De Toverfluit*, en waarvan deze zomer ook producties te zien zijn in het Holland Festival en in Avignon.
Info: visitors@documenta.de

Vanaf 19 05 12

Antwerpen

HET STEEN der wijzen

Een actief vragenhuis voor jonge dromers, denkers en doeners ging onlangs open in HET STEEN aan de Schelde. Het biedt ruimte voor de stemmen en de ideeën van kinderen, een vrijplaats voor experiment en onderzoek in originele en toegankelijke ateliers ontworpen door de scenograaf Michiel Van Cauwelaert.
Alle dagen open (behalve de maandag) vanaf 10h.
www.hetsteenisopen.be

02 06 12 tot 16 09 12

Genk

Manifesta

De Europese biënnale voor hedendaagse beeldende kunst streeft er doelbewust naar om op afstand te blijven van dominante centra van artistieke productie, om zich naar gebieden te bewegen die volop in ontwikkeling zijn. Vandaar Genk dit jaar. Elke editie van Manifesta wordt georganiseerd door een vast team van internationale producenten die samen met lokale specialisten één enkel, efficiënt team vormen. Voor iedere editie van Manifesta wordt ook een nieuwe curator aangesteld, of een team van curatoren, die op hun beurt kunstenaars van over de hele wereld uitnodigden om deel te nemen. Doel is de dialoog aan te wakkeren tussen kunst en samenleving in Europa.
www.manifesta9.org

12 05 12 tot 16 09 12

Gent

Track

TRACK is een unieke kunstervaring in de stad Gent. 41 internationale kunstenaars werden uitgenodigd om nieuw werk te creëren dat diep geworteld is in het stedelijke weefsel van Gent, maar dat de lokale context ook verbindt met thema's die een universele relevantie hebben. 'The contemporary city coversation' – zoals ze zichzelf ook noemen - is opgevat als een universum van parallelle vertellingen, gebeurtenissen, geschiedenissen en verhalen. Het bestaat uit zes clusters die een historische, culturele, architecturale en mentale doorsnede maken van Gent en van de idee van de hedendaagse stad. Elke cluster heeft zijn eigen sfeer en raakt aan een specifiek thema, zoals mobiliteit, religie, migratie, economie, taal, wetenschap en veranderingen in de stad.

TRACK nodigt het publiek uit om de tentoonstelling op verschillende manieren te verkennen. Bezoekers hoeven geen vooraf vastgelegd, rechtlijnig spoor te volgen maar zijn vrij om hun eigen, persoonlijke TRACK te kiezen doorheen de clusters en de stad
www.track.be

31 03 12 tot 30 09 12
Belgische kust
Beaufort4
De Triënnale voor Hedendaagse Kunst aan Zee is in 2012 aan haar vierde editie toe. Monumentale installaties en intrigerende werken in een niet-museale omgeving. Kunstenaars van over de hele wereld brengen nieuw of bestaand werk.
www.beaufort04.org

26 07 12 tot 04 08 12
TAZ Festival
Oostende
Theater aan Zee is een kunstenfestival met een kruisbestuiving tussen verschillende disciplines en verschillende generaties. Dit jaar wordt het gecureerd door een voltallig theatergezelschap: Braakland/ZheBilding.
www.theateraanzee.be

11 07 12 tot 22 07 12
Antwerpen
Royal de luxe
Royal de Luxe, Franse straattheatergezelschap, bekend van de Kleine Reuzin, werkt aan een westernstuk, ongetwijfeld met heel wat speciale effecten, hilarische scènes en verrassende wendingen. Zij worden de blikvanger van Zomer te Antwerpen.
www.za.be

28 06 12 tot 01 07 12280612
Oostende
Dansand
Vrijstaat O., het kunstencentrum aan zee, organiseert van donderdag 28 juni tot en met zondag 1 juli de derde editie van DANSAND!, het festival voor hedendaagse dans op het strand van Oostende. Het beste uit de actuele dansscene wordt naar Oostende gebracht. Er is plaats voor creaties (Needcompany, Meg Stuart,...), livemuziek (Stef Kamil Carlens, Christian Mendoza,...), geadapteerde voorstellingen (P.A.R.T.S.,...), improvisaties, workshops en zelfs een kinderprogramma. Ernaast is er ook extra aandacht voor de Brusselse dansscène. Alle info & ticketverkoop: www.dansand.be.

NIEUWS

STEPP 2012-2013
Het volledige jaarprogramma van STEPP is bijna rond. Naast een nieuw cursusaanbod kunnen STEPP-leden vanaf september ook genieten van een aantal gespecialiseerde netwerkmeetings (scenografie, geluid, belichting…) en een nieuwe reeks symposia. Hou onze website in het oog voor het volledige programma!

Cursussen op aanvraag (vanaf september)
- Theoretische basis BA4/BA5 theater
- Elektriciteit
- Belichting
- Geluid
- Veiligheid
- Podiumtechnieken
- Presentatie

Specialisatiecursussen
- Multimedia-distributie (ism B-ESA): 15-16 november 2012
- Geautomatiseerd licht: maart 2013

OPLEIDINGEN

September
19 09 2012 Netwerkmeeting belichting
26 09 2012 Netwerkmeeting veiligheid
Oktober
17 10 2012 Netwerkmeeting geluid
23 10 2012 Symposium scenografie (onder voorbehoud)
November
15 en 16 11 2012 Cursus multimediadistributie;
21 11 2012 Netwerkmeeting sector
December
5 12 2012 Netwerkmeeting scenografie
Januari
9 01 2012 Netwerkmeeting opleidingen
Februari
6 02 2102 Netwerkmeeting veiligheid
25 02 2012 Symposium materiaalbeheer & infrastructuur
Maart
maart 2012 Cursus geautomatiseerd lichtbegin

COLOFON

CONTACT
STEPP vzw
Sainctelettesquare 19
1000 Brussel
T: +32 2 203 92 06
E: info@stepp.be
W: www.stepp.be

MISSIE
STEPP vzw is het steunpunt voor de producerende, ontwerpende en technische krachten van de brede culturele sector. De organisatie is het aanspreekpunt actuele ontwikkelingen op het vlak van techniek, scenografie, architectuur, veiligheid en opleidingen in de culturele sector en haar zeer diverse subsectoren. STEPP vzw bundelt de krachten van de gehele sector om een constante uitwisseling van expertise teweeg te brengen. De organisatie is gesprekspartner in diverse comités, en organiseert op regelmatige tijdstippen studiedagen, symposia, netwerkmomenten en opleidingen.

STEPP vzw is lid van OISTAT en benadrukt daarmee het internationale kader van de hedendaagse culturele sector.

ACTIVITEITEN
STEPP vzw organiseert regelmatig bijeenkomsten in de vorm van symposia, informele meetings en workshops. Daarnaast bieden zij een uitgebreid cursusprogramma aan. Verdere informatie en een overzicht van de activiteitenkalender vindt u op onze website www.stepp.be.

TARIEVEN
STEPP leden krijgen alle 3 maanden het STEPP magazine gratis in hun bus. Daarbovenop krijgen onze leden korting bij alle STEPP activiteiten, en bij een aantal partnerorganisaties.

Lidmaatschap (1 jaar): 48,00 EUR*
Student (1 jaar): 24,00 EUR
STEPP magazine (1 jaar): 40,00 EUR

* Speciale groepstarieven zijn beschikbaar.
Meer informatie op onze website www.stepp.be

CC BY NC SA

DUURZAAMHEID
STEPP vzw zet zich in voor een duurzame cultuursector. Dit uit zich in al onze activiteiten en opleidingen.
STEPP is daarnaast ook partner in een aantal duurzaamheidsinitiatieven van partnerorganisaties. STEPP vzw wil zo een motor zijn voor een duurzame cultuursector.

STEPP magazine #04

Bijdragen: Pascal Verreth, Michel Degelinne, Bart Van den Eynde, Barbara Vandendriessche, Tim Zeegers, Lies De Backere, Julie Van Elslande, Annelies Droogmans, Maarten Bresseleers, Maarten Alexander, Jessica Ballenger, Ingrid Vranken
Eindredactie: Mia Vaerman
Vormgeving: Jo Klaps, brusselslof.be
Cover: foto Tim Zeegers, podium in opbouw in de Bourla schouwburg.
Druk: Drukkerij Paesen
Dank: Rose Werckx, Chris van Goethem, Bart Van den Eynde, An de Hondt, Marjolein De Mey, Lies De Backere, Julie Van Elslande, Annelies Droogmans, Maarten Bresseleers, Maarten Alexander.
Afbeeldingen:

STEPP magazine wordt gedrukt op 100% FSC gecertificeerd papier.

Eenheidsprijs: 12,00 EUR. Alle vorige nummers zijn beschikbaar op bestelling via www.stepp.be

BIJDRAGEN
Indien je zelf tekst of foto's wil bijdragen voor een volgend nummer, kan je contact opnemen met de redactie: magazine@stepp.be. De verschijningsdata van het STEPP magazine zijn 15/3, 15/6, 15/9 en 15/12.

ADVERTEERDERS
Amptec, Apex, DTS2, Face, Harco TM, Sennheiser, Showtex, Sotesa, Stakebrand/Trekwerk, TTAS, Theateradvies, TOTTS, Auvicom, Verbiest.

Voor informatie over advertentiemogelijkheden mag u ons contacteren op sponsoring@stepp.be

Jaargang 1
Nr.4 – Juni 2012
STEPP Magazine is een uitgave van STEPP vzw.
Verantwoordelijke uitgever: Johan Penson.